

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA HISTORIE

Hořovice za 2. světové války

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Kateřina Lébllová

Historická studia, obor Historie se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: PhDr. Miroslav Breitfelder, Ph.D.

Plzeň, 2016

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 2016.

.....

vlastnoruční podpis

Poděkování

Ráda bych poděkovala svému vedoucímu bakalářské práce PhDr. Miroslavu Breitfelderovi, Ph.D. za čas, který věnoval mé bakalářské práci, za jeho připomínky a rady.

Dále děkuji své rodině za podporu a trpělivost, které si velice cením, a zejména pak dědečkovi Václavu Vojířovi, za jeho ochotu zavzpomínat na své dětství a tím obohatit tuto bakalářskou práci.

Obsah

Úvod	6
1. Vznik Protektorátu Čechy a Morava a začátek 2. světové války	8
1.1. Příjezd německých vojáků do Hořovic	8
2. NSDAP v Hořovicích, stranická a státní struktura	11
2.1. NSDAP v Německu	11
2.2. NSDAP v Hořovicích	12
2.2.1. Personální obsazení stranických funkcí NSDAP Hořovice	12
3. Každodenní život obyvatelstva	14
3.1. Každodenní život	14
3.2. Život na lístky, obživa	14
3.3. Práce	15
3.4. Mládež a školství	16
3.4.1. Kuratorium pro výchovu mládeže v Čechách a na Moravě	18
3.4.2. Sport	19
3.5. Kulturní život	20
3.6. Další německá nařízení	22
3.7. Židovské obyvatelstvo	24
3.8. Osudy obyvatel hořovického zámku	25
4. Odboj, udavači a následky	27
4.1. Partyzáni v Brdech – partyzánský oddíl Brdy	28
4.1.1. Odhalení krytu	29
4.1.2. Zvláštní soud v Hořovicích	30
4.1.3. Dozvuky	31
4.2. Obrana národa na Berounsku a Hořovicku	32
4.2.1. Čeněk Šillinger, František Peltán	33
4.3. ÚVOD na Hořovicku - JUDr. Václav Holý	34
4.4. Účast hořovického hasičstva v odboji	34
4.5. Sdružení partyzánů „KAR“	36
4.6. Udavači z řad místních	36
5. Závěr války, zapojení místních obyvatel	38
5.1. Závěr války na českém území	38
5.2. Květnové dny v Hořovicích	39
5.2.1. Revoluční národní výbor	39
5.2.2. Sobota 5. května 1945	41

5.2.3. Neděle 6. května 1945	42
5.2.4. Pondělí 7. května 1945	43
5.2.4.1. Pomocná výprava kpt. děl. Ermantrauta	43
5.2.5. Úterý 8. května 1945	44
5.2.6. Středa 9. května 1945	45
5.2.7. Čtvrtek 10. května 1945	46
5.3. Dozvuky revolučních událostí	46
5.4. Odsun německého obyvatelstva	47
Závěr.....	49
Resumé	52
Prameny a literatura.....	53
Seznam příloh.....	57
Přílohy	57

Úvod

Již před vlastním výběrem tématu této bakalářské práce jsem si byla jistá, že půjde o téma, které se vztahuje k mému bydlišti a ke kterému budu moci využít vzpomínek svého dědečka Václava Vojíře, který i přes svůj vysoký věk umí krásně a poutavě vyprávět o svém životě.

Přestože 20. století, které můj dědeček z větší části zažil, bylo na zajímavé události a zvraty velmi bohaté, rozhodla jsem se zaměřit na období 2. světové války, a tedy na období Protektorátu Čechy a Morava v letech 1939-1945. Jedná se o dobu z hlediska historie lidstva poměrně nedávnou, nicméně se dá říci, že v současnosti máme jednu z posledních možností, jak se o tomto úseku dějin dozvědět přímo od lidí, kteří ji zažili a mohou o ní vyprávět.

Tato práce se tedy zabývá tímto dramatickým obdobím naší historie, které prožil pamětník Václav Vojíš v Hořovicích, malém středočeském městě. Hořovice charakterizoval několika slovy ve svých vzpomínkách Jaroslav Ročák, který zde během německé okupace působil jako státní úředník: „Hořovice bylo malé středočeské městečko asi v polovici cesty mezi Prahou a Plzní. Bylo amfiteatrálně položené v krásné středočeské krajině pod brdskými lesy. Čítalo tehdy kolem 5000 obyvatel vesměs české národnosti.“¹

O Hořovicích za 2. světové války nebyla dosud vydána žádná publikace, která by obsahovala ucelený přehled toho, co se v tomto středočeském městečku odehrálo. Existují však dílčí publikace, které se zabývají jednotlivými tématy. Velmi důležitým zdrojem pro tuto bakalářskou práci jsou proto sborníky Státního okresního archivu v Berouně, které jsou vydávány od roku 1998 a přispívají k poznání historických událostí, osob a míst, které mají souvislost s regionem Hořovicka a Berounska.

Ve Státním okresním archivu v Berouně se dále nachází Kronika města Hořovic, kterou psal v 1. polovině 20. století profesor Václav Čepelák. Zápisy z doby okupace však pocházejí až z doby poválečné. Ve stejném archivu lze najít i fondy, které se vztahují k činnosti NSDAP v Hořovicích či fondy Okresního úřadu města Hořovice.

Obecná fakta o Protektorátu Čechy a Morava tato bakalářská práce čerpá především z publikace *Dramatické i všední dny protektorátu* od J. Gebharta a J. Kuklíka či z knihy P. Maršálka *Protektorát Čechy a Morava: státoprávní a politické aspekty nacistického okupačního režimu v českých zemích 1939-1945*. Informace týkající se běžného života

¹ TOPINKA, Jiří. *Paměti státního úředníka JUDr. Jaroslava Ročáka z let 1938-1948 (1. část)*. In *Minulosti Berounska 14*. Sborník Státního okresního archivu v Berouně. 1. vydání. Praha: Státní oblastní archiv v Praze, 2011. ISBN 978-80-86772-57-8. s. 253.

obyvatel pocházejí hlavně z knihy M. Michlové *Protentokrát aneb česká každodennost 1939-1945*.

K některým knihám je však nutno přistupovat obezřetněji, a to hlavně z toho důvodu, že se jedná o knihy vydané za minulého režimu, a tedy ideologicky motivované. Jde například o publikaci *Osudný den: Historie partyzánské skupiny v krytu u Újezda na Hořovicku (1941 – 1945)* od B. Plecíého a P. Černého.

Cílem této práce je podat ucelený přehled toho nejdůležitějšího, co se v Hořovicích během nacistické okupace odehrálo. Všechny události je třeba zasadit do kontextu tehdejší doby. Nemělo by zde být zapomenuto ani na běžný každodenní život lidí v protektorátu, který byl okupací i válkou velice ovlivněn.

1. Vznik Protektorátu Čechy a Morava a začátek 2. světové války

Uzavřením Mnichovské dohody na konci září 1938 dostalo Německo v Evropě prakticky volnou ruku. Již v březnu 1939 proběhla na území Československa akce nazvaná Märszirbel, která znamenala pacifikaci čs. armády a zabránění území 2. republiky. Tomu ještě předcházelo vyhlášení Slovenského státu 14. března 1939 expremiérem Tisem jako přímý důsledek Hitlerova nátlaku. Tentýž den odjel do Berlína čs. prezident dr. Emil Hácha s doprovodem. Předpokládal, že bude s Hitlerem jednat o Slovensku a o případném ustavení satelitního českého státu, nakonec byl však pod hrozbou bombardování Prahy nucen spolu s ministrem zahraničních věcí podepsat dokument, jenž znamenal vložení osudu českého národa do Hitlerových rukou. Do Prahy pak telefonicky oznámili, že německým jednotkám nemá být kladen žádný odpor.

Již od ranních hodin 15. března 1939 rozhlas informoval o obsazování území Čech a Moravy a vyzýval z rozkazu prezidenta republiky k zachování klidu. Pocity beznaděje, ale i rozhořčení zavládly především mezi vojáky. V odpoledních hodinách bylo obsazování zbytku republiky dokončeno. Téhož dne přijel v utajení do Prahy sám Adolf Hitler a 16. března 1939 vyhlásil Protektorat Böhmen und Mähren, jenž se stal součástí Velkoněmecké říše.²

1. září 1939 přepadla německá vojska bez vypovězení války Polsko a obyvatelstvo protektorátu nacházelo v této agresi dlouho očekávaný okamžik. Předpokládalo se, že přepadení Polska způsobí zásadní změny mezinárodních politických vztahů, což živilo iluzi, že válečný konflikt skončí brzkou porážkou Německa. Mezi českým lidem se vzedmula vlna optimismu 3. září 1939, kdy Velká Británie a Francie vyhlásila Německu válku.³

1.1. Příjezd německých vojáků do Hořovic

15. března 1938 zuřila v Hořovicích sněhová bouře, která předznamenala nelehké časy.⁴ „Nejdříve jsme se to dozvěděli z rozhlasu, že Němci obsazují naši republiku. Taky tam říkali, aby byl všude klid, aby nevznikaly žádné boje. Do Hořovic přijeli Němci na motorkách se sajdkárami. Jeli po ulicích, lidi stáli, koukali. To víš, já jsem z toho neměl rozum, tak jsem je pozdravil Guten Tag a oni taky odpověděli. Potom začali hledat, kde se ubytují.“⁵

² MARŠÁLEK, Pavel. *Protektorát Čechy a Morava: státoprávní a politické aspekty nacistického okupačního režimu v českých zemích 1939-1945*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0302-0. s. 13-17.

³ GEBHART, J. - KUKLÍK, J. *Dramatické i všední dny protektorátu*. 1. vydání. Praha: Themis, 1996. ISBN 80-85821-35-4. s. 66-69.

⁴ Státní okresní archiv Beroun. *Kronika města Hořovic 1925-1945* (neinvent). s. 253.

⁵ podle ústního sdělení Václava Vojíře dne 11. listopadu 2015

První tanky dorazily do města 15. března 1939 před jedenáctou hodinou dopoledne. Stálá posádka wehrmachtu (300 mužů) se ubytovala v několika budovách ve městě. Vojáky byla zabráná například hlavní budova školy na náměstí, učitelský ústav a radnice, velitelství posádky pak zabralo hořovický zámek.⁶ Poté část německého vojska pokračovala v cestě směrem na Jince, kde byl soustředěn čs. dělostřelecký pluk.⁷

Podle vzpomínek státního úředníka JUDr. Jaroslava Ročáka, jehož zastihla okupace na Okresním úřadě v Hořovicích, po příjezdu německých vojáků do města přišel za okresním hejtmanem německý důstojník, který se začal vyptávat, kde jsou pohřbeni postřílení Němci. Byl pak velmi překvapen, že nikdo, ani z místních německých rodin, o žádném vraždění nic neví.⁸

Městská rada vyhlásila ve městě uzavírací hodinu na osmou hodinu večerní, v devět hodin nesměl nikdo opustit dům. Dále bylo obyvatelstvu nařízeno, aby v budově radnice odevzdalo střelné zbraně.⁹ Později se odevzdání zbraní nevyhnulo ani místnímu muzeu, které vlastnilo velkou sbírku historických zbraní.¹⁰ Muzeum bylo dokonce nuceno nechat všechny sečné a bodné zbraně nechat otupit.¹¹

Druhý den po okupaci přijel na hořovické nádraží vlak, který přivezl údajně hladovému českému obyvatelstvu jídlo ve formě polévek. Jednalo se o polévkovou směs známou pod názvem Eintopf. Hořovičtí brzy přišli na to, že se dobře hodí pro domácí zvířectvo a chodili pro polévku s kýbly. Teprve poté Němci poznali, že jejich propaganda byla zbytečná a poslali vlak zpět.¹²

„Byl tu velký smutek, když to člověk prožíval jako žák, tak ve škole ti učitelé přišli takoví smutní a říkali, abychom se do ničeho nepouštěli. Němci čekali, že tady lidi budou proti nim něco dělat, jenže to nešlo, byla to obrovská přesila, že si nikdo nedovolil se bránit, takže jsme se jen koukali, jak to tu obsazují. Vyvěsili si tu všude hákové kříže a začali tu také měnit české názvy za německé. Okamžitě také začali okukovat továrny. Tady nad námi bydlely dvě mladé holky, tak se tu hned zastavili dva vojáci. Někteří z Němců uměli i česky,

⁶ TOPINKA, Jiří. *Němci na Berounsku a jejich odsun*. In *Minulost Berounska 1*. Sborník Státního okresního archivu v Berouně. 1. vydání. Beroun: Okresní úřad Beroun, 1998. ISBN 80-238-1703-5. s. 173-174.

⁷ TOPINKA, Jiří. *Paměti státního úředníka JUDr. Jaroslava Ročáka z let 1938-1948 (1. část)*. In *Minulost Berounska 14*. Sborník Státního okresního archivu v Berouně. 1. vydání. Praha: Státní oblastní archiv v Praze, 2011. ISBN 978-80-86772-57-8. s. 261.

⁸ Tamtéž, s. 261.

⁹ Státní okresní archiv Beroun. *Kronika města Hořovic 1925-1945* (neinvent). s. 255.

¹⁰ Tamtéž, s. 259.

¹¹ Tamtéž, s. 268.

¹² TOPINKA, Jiří. *Paměti státního úředníka JUDr. Jaroslava Ročáka z let 1938-1948 (1. část)*. In *Minulost Berounska 14*. Sborník Státního okresního archivu v Berouně. 1. vydání. Praha: Státní oblastní archiv v Praze, 2011. ISBN 978-80-86772-57-8. s. 262.

protože mohli být z pohraničí, jako zrovna tihle dva, kteří začali těm holkám říkat, že jedou na Polsko a že se za měsíc pro ně vrátí. Byli opravdu ve velké náladě. Začaly také hned domovní prohlídky gestapem, hlavně měli zaměřeno na sokoly a komunisty. A začalo se zavírat, protože se potřebovali zbavit lidí, kteří by začali organizovat nějaké činnosti. A taky okamžitě začali sbírat Židy.¹³

Podle zápisu v městské kronice byla dvojjazyčnost v označování veřejných úřadů a orgánů zavedena až 2. září, těsně po vypuknutí války.¹⁴ Dále byly přejmenovávány ulice, a to hlavně ty, které svým názvem odkazovaly k 1. republice. Nehodila se tedy například ulice Masarykova či Náměstí Svobody a Náměstí Legií.¹⁵ Hořovice byly přejmenovány na Horschowitz. Zajímavostí je, že úřední komise pro přejmenování obcí se postavila proti přání zdejší německé menšiny, která trvala na Horzowitz.¹⁶

¹³ podle ústního sdělení Václava Vojíře dne 11. listopadu 2015

¹⁴ Státní okresní archiv Beroun. *Kronika města Hořovic 1925-1945* (neinvent). s. 260.

¹⁵ Tamtéž, s. 272.

¹⁶ Tamtéž, s. 266.

2. NSDAP v Hořovicích, stranická a státní struktura

2.1. NSDAP v Německu

Kořeny nacistické strany sahají již do vilémovského Německa, kde vznikl roku 1912 tzv. Germánský řád připomínající zednářskou lóži. Roku 1919 vznikla v Mnichově DAP (Německá dělnická strana), kterou založil Anton Drexler. Po vstupu Adolfa Hitlera do této strany o rok později se její název změnil na NSDAP (Národně socialistická německá dělnická strana), taktéž se změnila její orientace a program. Hlavními znaky této strany se staly krajní šovinismus, antisemitismus a také snaha o zrušení Versailleské dohody.

Po neúspěšném puči v Mnichově roku 1923 byl A. Hitler krátce vězněn a strana byla rozpuštěna. Po znovuzaložení v roce 1925 se Hitler rozhodl získat moc parlamentní cestou. To se mu dařilo i díky hospodářské krizi, která Německo zachvátila na konci 20. let 20. století. Poté, co byl Hitler jmenován říšským kancléřem, se NSDAP stala jedinou povolenou stranou v Německu.

Organizační struktura NSDAP vznikala postupně. Roku 1926 vzniklo nové rozdělení strany na místní skupiny (Ortsgruppe).¹⁷ Místní skupina byla nejmenší stranickou jednotkou, která disponovala vlastním úřadem. NSDAP měla i vlastní polovojenské složky SA (Sturmabteilung), které však po roce 1934 ztratily význam a byly zastíněny SS (Schutzstaffeln). Kromě těchto složek sdružovala mládežnickou organizaci Hitlerjugend, spolek pro ženy Nationalsozial. Frauenschaft a další organizace.

Do Československa se NSDAP dostala po podpisu Mnichovské dohody v září 1938, neboť její složky tvořily součást okupační německé správy. Zároveň došlo ke sloučení této nacistické strany s Henleinovou Sudetoněmeckou stranou.¹⁸

¹⁷ Místní uskupení (Ortsgruppe) a místní vedoucí (Ortsgruppenleiter) představovaly třetí, střední stupeň ve stranické hierarchii NSDAP. Místní vedoucí patřil do „sboru politických vedoucích“, jenž byl Mezinárodním vojenským tribunálem označen za zločineckou organizaci. Zároveň, jaksi na vedlejší úvazek byl Ortsgruppenleiter „úředníkem strany“, který skládal přísahu věrnosti Adolfu Hitlerovi. Místní vedoucí podléhal jak okresnímu vedoucímu (Kreisleiter), tak župnímu vedoucímu (Gauleiter), stejně jako vůdci a jeho zástupci. Pod něho spadali vedoucí buněk (Zellenleiter) a blokoví vedoucí (Blockleiter). Místnímu vedoucímu nepodléhali jen členové NSDAP (minimálně 50, nejvýše 500), nýbrž i všechny domácnosti členů (minimálně 150, nejvýše 1500) v daném okrsku. Místní uskupení se skládalo z buněk, a pokud to bylo možné, odpovídalo územnímu vymezení obce. Vedoucí uskupení tak fakticky kontroloval starosty či primátory. ZENTNER, CH., BEDÜRFTIG, F. (Hrsg.): *Das grosse Lexikon des Dritten Reiches*. München 1985. ISBN 3-517-00834-6. s. 408n.

¹⁸ Státní okresní archiv Beroun. Inventář: Národně socialistická německá dělnická strana: místní skupina Hořovice (1927) 1939-1945 (1960). s. 1-3.

2.2. NSDAP v Hořovicích

„Území dnešního berounského okresu bylo rozčleněno do dvou místních skupin (Ortsgruppe). Pod místní skupinu Králův Dvůr patřilo Berounsko, zatímco hořovická místní skupina náležela do plzeňského kraje NSDAP, do kterého příslušely místní skupiny Plzeň I až III, Rokycany, Hořovice, Manětín, Kaznějov a Líně. Místní skupina Hořovice sídlila v domě po místním židovském obchodníkovi Steinreichovi č. p. 248. Stranický dům slavnostně otevřel 30. srpna 1940 plzeňský krajský vedoucí E. Timmel. Úřadovaly v něm i ostatní přidružené organizace: DAF, NS-Frauenschaft – vedla ji Geroldova manželka Magda – aj.“¹⁹ Do tohoto domu se mimo jiné přistěhovala i početná rodina Pikartů. Hořovická NSDAP zabrala i další objekty, například dům po židovském obyvateli panu Goldsteinovi.²⁰

Ve městě dále působila i přidružená organizace NSDAP Hitlerjugend. „V Hořovicích založili Hitlerjugend, německou mládež. Chodili tu po městě, učili se pochodovat, měli takové píšťaly a světle hnědé uniformy. Dost si tu dovolovali. Ty kluky, co chodili do Podluh, tak ty tam kolikrát přepadli a zbili je. My čeští kluci jsme se jim radši vyhýbali. Vznikaly tu různé potyčky a spíš byli bití naši kluci, jich bylo hodně.“²¹

Pod dohledem NSDAP byly i německé školy, které zde po okupaci začaly vznikat. Do těchto německých obecných škol chodilo jen několik desítek žáků, přesto byly místní úřady nuceny hradit jejich provoz ze svého rozpočtu.²² V Hořovicích si zástupci oberlandrátu vyhlédli budovu tehdejší mateřské školky, která se musela přemístit do místností chudobince. Německých dětí tu přitom bylo pouze kolem osmnácti.²³

2.2.1. Personální obsazení stranických funkcí NSDAP Hořovice

V čele hořovické pobočky nacistické strany stál ředitel komárovských železáren Josef Křivohlavý, který se později přejmenoval na Gerolda, významnou pozici měl například i zdejší poštovní Franz Wabra.²⁴ Další důležité funkce zastávali například O. Altmann, lesmistr Vojenského lesního úřadu, A. Zienert, úředník téhož úřadu, H. Beer, poštovní a W. Poy, nadlesní Vojenského lesního úřadu, který v roce 1944 převzal vedení místní hořovické skupiny. Již podle tohoto výčtu je patrné, že zde bylo těsné personální propojení NSDAP a

¹⁹ Státní okresní archiv Beroun. Inventář: Národně socialistická německá dělnická strana: místní skupina Hořovice (1927) 1939-1945 (1960). s. 3-4.

²⁰ Státní okresní archiv Beroun. *Kronika města Hořovic 1925-1945* (neinvent). s. 299.

²¹ podle ústního sdělení Václava Vojíře dne 11. listopadu 2015

²² TOPINKA, Jiří. *Němci na Berounsku a jejich odsun*. In *Minulostí Berounska 1*. Sborník Státního okresního archivu v Berouně. 1. vydání. Beroun: Okresní úřad Beroun, 1998. ISBN 80-238-1703-5. s. 174.

²³ Státní okresní archiv Beroun. *Kronika města Hořovic 1925-1945* (neinvent). s. 283.

²⁴ TOPINKA, Jiří. *Němci na Berounsku a jejich odsun*. In *Minulostí Berounska 1*. Sborník Státního okresního archivu v Berouně. 1. vydání. Beroun: Okresní úřad Beroun, 1998. ISBN 80-238-1703-5. s. 174.

okupačního Vojenského lesního úřadu. Pod hořovickou skupinu spadaly tyto bloky: Hořovice (vedoucí Wabra), Zdice (R. Honisch), Komárov (Gerold), Jince (Jirout), Velcí (A. Uhl), Čenkov (Weidner) a Strašice (F. Wook).²⁵ Dalším členem hořovické NSDAP byl například Břetislav Jakubec, ladič pian.²⁶

„V Králově Dvoře a v Hořovicích Němci založili místní skupiny (Ortsgruppe) nacistické strany NSDAP a polovojenských SA. Kolik místních Němců vstoupilo do těchto organizací, nelze říci, neboť jejich písemnosti se dochovaly jen z malé části (Hořovice) nebo vůbec ne. Dá se však předpokládat, že členy NSDAP byla většina místních a říšských Němců.“²⁷

²⁵ Státní okresní archiv Beroun. Fond NSDAP Hořovice a Zdice (1939-1945). Karton 4. Inv. č. 59. *Osobní spisy*.

²⁶ Státní okresní archiv Beroun. Inventář: Národně socialistická německá dělnická strana: místní skupina Hořovice (1927) 1939-1945 (1960). s. 4.

²⁷ TOPINKA, Jiří. *Němci na Berounsku a jejich odsun*. In *Minulost Berounska 1*. Sborník Státního okresního archivu v Berouně. 1. vydání. Beroun: Okresní úřad Beroun, 1998. ISBN 80-238-1703-5. s. 174.

3. Každodenní život obyvatelstva

3.1. Každodenní život

„Cizí okupace mění každý detail celého života – nejen života veřejného, ale i obyčejného, každodenního, soukromého života ... Na cokoliv se podíváte, to je poznamenáno okupací, váš život je diktován nápisy na ulicích ... Pokaždé, když procházíte kolem těchto nápisů, si znovu uvědomíte, že už nejste pány ve své vlastní zemi ...“²⁸

3.2. Život na lístky, obživa

Problém s nedostatkem potravin nastal již krátce po okupaci. Němci začali skupovat české potraviny díky nově zavedenému výhodnému kurzu marky vůči koruně. České obyvatelstvo se snažilo předejít hladu a bídě, kterou si mnozí pamatovali z první světové války, a snažilo se vytvořit si zásoby. To však vedlo k tomu, že už v červenci 1939 zůstávaly obchody poloprázdné. Byly zavedeny tzv. potravinové lístky, které regulovaly odběr potravin.²⁹ „Potravinové lístky byly hodně důležité. Byla na nich čísla, 10 jako 10 dkg. Když sis šla pro salám, tak oni ti tam ustříhli ten čtvereček, aby sis už nemohla vyzvednout další. Obchodníci pak museli odevzdávat knihy s těmi čtverečky.“³⁰

Od poloviny prosince 1940 platily v protektorátu i šatenky na textil a obuv. I přes zavedení lístků se však situace se zásobováním příliš nezlepšila. Některé druhy potravin nebylo později možné dostat už ani na příděl. Důsledkem byl vznik černého trhu, kde však platily mnohonásobně vyšší ceny.³¹ Byly také zavedeny tabačky na cigarety a silní kuřáci je dokonce měnili za potravinové lístky.

Lepší situace byla na venkově a v menších městech, jako byly Hořovice, kde se lidé snadněji užívali díky vlastním domácím zvířatům a polím. „Na venkově se chovala domácí zvířata. Každý musel nahlásit, kolik chová například slepic a oni ti určili, kolik odevzdáš vajec. Na to přišel i dotazník. A když náš děda zabíjel prase, tak přišla komise odhadnout, kolik váží a podle toho se muselo odevzdat sádlo a kůže. Odevzdávalo se také mléko. Byli tzv. hokynáři, kam se jim to nosilo. To jsi jim ještě musela přinést! Naše babička dokonce

²⁸ MICHLOVÁ, Marie. *Protentokrát aneb česká každodennost 1939-1945*. Řitka: Nakladatelství Čas, 2012. ISBN 978-80-87470-60-2. s. 5.

²⁹ GEBHART, J. - KUKLÍK, J. *Dramatické i všední dny protektorátu*. 1. vydání. Praha: Themis, 1996. ISBN 80-85821-35-4. s. 84-85.

³⁰ podle ústního sdělení Václava Vojíře dne 11. listopadu 2015

³¹ GEBHART, J. - KUKLÍK, J. *Dramatické i všední dny protektorátu*. 1. vydání. Praha: Themis, 1996. ISBN 80-85821-35-4. s. 86-87.

musela někdy vejce kupovat, aby jim je mohla odevzdat. Každý tu taky choval kozu na mlíko, tak ráno tu chodil pastýř a vodil je všechny na pastvu.“³²

„Všechno bylo pořád řízené těmi lístky. Když jsme na poli měli pšenici, tak jsme ji nesměli semlít. Přesto mělo hodně lidí doma šrotovací stroj. Museli jsme přikrývat okno do sklepa, protože to dělalo rámus. Jinak se však v okolí našli i mlynáři, kteří načerno mouku prodali. Děda pro tu mouku jezdil na kole do Rejkovic do mlejna. Pak nazpátek to kolo vedl, a když jelo auto, tak to vždycky hodil do příkopu a pak to nemohl zvednout.“³³

V Hořovicích bylo samozřejmě i několik obchodů. „Tam, kde je dnes pekárna v Pražské ulici, byl Laštovka, nedaleko Motla s nádobím byl Fabiánek, taky tu byl Jelínek. Fungoval tu i hotel, to byl Lukavský. No a to víš, nějaké závodní nebo školní kuchyně nebyly, chodilo se s obědem. Já jsem chodíval s obědem za tátou do práce.“³⁴

3.3. Práce

Nacisté chtěli od začátku český národ využít na práci pro potřebu Říše. Hned během prvních měsíců okupace nezaměstnanost klesla z devadesáti dvou tisíc na sedmnáct tisíc nezaměstnaných. Naopak výrazně vzrostl počet dělníků v kovodělném průmyslu. Od roku 1943, kdy bylo vyhlášeno totální nasazení, bylo veškeré hospodářství podřízeno válečnému průmyslu. Mnoho Čechů bylo nuceno pracovat i v Říši. V protektorátu se nacházely i tzv. kárné pracovní tábory, kam Němci posílali osoby „práce se štítící“.³⁵

Němci se zmocnili i hořovických průmyslových podniků. Někteří majitelé se snažili zabránit záboru tím, že přibrali do podniku dobrovolně či nuceně německého společníka. Toto se stalo například v Jindáckově Železárně a v Hrdličkově knihtiskárně. V Hořovicích se pak dále stal novým majitelem Schmidtova podniku o sedmi stech zaměstnancích říšský Němec A. Kunz. DTJ (Dělnická tělocvičná jednota) přišla o Lidový dům, který koupil hamburský průmyslník Wentzel, který, jak se ukázalo, chtěl tento objekt jen jako náhradu za svůj vybombardovaný podnik v Drážďanech a o žádné válečné výrobě v Hořovicích neuvažoval.³⁶

„Museli jsme jít na německý pracovní úřad a oni tam určili, kde můžeš pracovat. Kdo byl velký a silný, tak šel na těžké práce – na slévače, do dolů. Taky jsme tam dostali pracovní

³² podle ústního sdělení Václava Vojíře dne 11. listopadu 2015

³³ podle ústního sdělení Václava Vojíře dne 11. listopadu 2015

³⁴ podle ústního sdělení Václava Vojíře dne 11. listopadu 2015

³⁵ MICHLOVÁ, Marie. *Protentokrát aneb česká každodennost 1939-1945*. Řitka: Nakladatelství Čas, 2012. ISBN 978-80-87470-60-2. s. 62-65.

³⁶ Státní okresní archiv Beroun. *Kronika města Hořovic 1925-1945* (neinvent). s. 298.

knížky.³⁷ V továrnách platila různá nařízení a vše bylo pod německým dohledem. Pracovní doba se zvýšila na deset hodin denně.³⁸ Na některých pracovištích se začaly objevovat sabotáže, které však byly tvrdě trestány.³⁹

„U nás v továrně Otto Hofmann se dělaly velké kotle pro velkokuchyně, které pak šly na frontu do vývařoven, tam se moc sabotáže dělat nedaly. Taky se tam vyráběly periskopy do ponorek. Můj otec dělal vedoucího, ale chodily tam německé kontroly. Taková perlička je, že v dubnu před revolucí se zase posílala zásilka na frontu a rakouský důstojník na to dohlížel. Přišel k mému tátovi a povídá, že ty kotle už na frontu nedojdou, že do měsíce bude Hitler kaput.“⁴⁰

Průměrný plat za války byl kolem jednoho tisíce korun. „Já jsem se tenkrát zaučoval, tak jsem měl pět korun za týden, druhý rok deset korun. Tenkrát byl učedník mučedník, odnesl tu nejhorší práci a houby za to. Platilo se protektorátními penězi.“⁴¹

Po zavedení platnosti norimberských zákonů v protektorátu musel navíc každý státní úředník předložit prohlášení o svém rodovém původu. Pokud měl jen jednoho židovského předka či žil v manželství se Židem uzavřeném před rokem 1935, byl pouze dán do penze a nemohl vykonávat žádný veřejný úřad.⁴²

3.4. Mládež a školství

„Nacisté se rychle dovědli, že jejich úhlavním nepřítelem není komunistické dělnictvo, ale inteligence a vysokoškolští studenti, proto klíčovým úkolem pro okupanty bylo zbavit se těchto nebezpečných skupin.“ Studentstvo opravdu začalo na podzim 1939 proti nacistické okupaci masově demonstrovat, nejznámější demonstrace se odehrála 28. října 1939 v Praze, při níž byl smrtelně zraněn student Jan Opletal. Němci na odpor českých studentů reagovali 17. listopadu 1939 uzavřením všech vysokých škol na dobu tří let. Tisíce studentů a profesorů bylo odvečeno do koncentračních táborů, někteří z nich byli dokonce popraveni.⁴³

³⁷ podle ústního sdělení Václava Vojíře dne 11. listopadu 2015

³⁸ podle ústního sdělení Václava Vojíře dne 11. listopadu 2015

³⁹ SCHELLE, K. HORÁKOVÁ, M. SALÁK, P. TAUCHEN, J. *Protektorát Čechy a Morava - jedna z nejtragičtějších kapitol českých novodobých dějin (vybrané problémy)*. Ostrava: Key Publishing, 2010. ISBN 978-80-904522-0-6. s. 79-80.

⁴⁰ podle ústního sdělení Václava Vojíře dne 11. listopadu 2015

⁴¹ podle ústního sdělení Václava Vojíře dne 11. listopadu 2015

⁴² TOPINKA, Jiří. *Paměti státního úředníka JUDr. Jaroslava Ročáka z let 1938-1948 (2. část)*. In *Minulosti Berounska 15*. Sborník Státního okresního archivu v Berouně. 1. vydání. Praha: Státní oblastní archiv v Praze, 2012. ISBN 978-80-86772-62-2. s. 208-209.

⁴³ MICHLOVÁ, Marie. *Protentokrát aneb česká každodennost 1939-1945*. Řitka: Nakladatelství Čas, 2012. ISBN 978-80-87470-60-2. s. 54.

Z Hořovic studoval v Praze na vysoké škole v této době pouze jeden student medicíny, který ovšem nebydlel v žádné pražské koleji a tak se této nacistické odvetné akci vyhnul.⁴⁴

Z důvodu uzavírání i středních škol a gymnázií klesl počet studentů na méně než polovinu předválečného stavu. Příčinou bylo také to, že ze škol byli vyloučeni Židé. Nacisté si české školství přizpůsobili podle svého vzoru a učební osnovy prošly velkými změnami.⁴⁵

V Hořovicích fungovalo škol několik, byla zde škola obecná, měšťanská, průmyslová, hospodářská a odborná. Také se tu nacházel Učitelství ústav, který byl ovšem po okupaci ihned zrušen a budova byla dána k dispozici německým vojákům.⁴⁶ Podle okresního školního inspektora byl v Hořovicích velký problém s umístěním škol, a proto se dlouho bojovalo o výstavbu nových budov.⁴⁷

Jako mnozí jiní učitelé z celého protektorátu, byl v Hořovicích zatčen a nakonec v Osvětimi zavražděn odborný učitel a člen Sokola Ferdinand Habětín za účast v odbojové činnosti.⁴⁸

„Učili jsme se německou hymnu a ve škole jsme museli zdravít Heil Hitler a už to byla taková potupa. Ve škole se také okamžitě vyvěsily obrázky Hitlera.“⁴⁹ Nově museli všichni učitelé prokázat znalost německého jazyka, pro nedostatečnou znalost němčiny bylo v protektorátu vyloučeno až dvacet procent učitelů. Němčina se stala od roku 1940 povinným předmětem pro všechny ročníky. Dále byla posílena tělesná výchova. Byly vydány nové učebnice, v zeměpisu a dějepisu se žáci učili hlavně o Německé říši.⁵⁰

„Protože nemohli všechny učebnice hned vyměnit, tak když třeba v učebnici byla Československá republika, tak nám učitelka dala pásky, abychom to přelepili a přepsali na Protektorát Čechy a Morava.“⁵¹

Do českých škol začali chodit také němečtí doktoři. „Po školách chodily německé kontroly, potom začali chodit i němečtí doktoři, že nás budou očkovat. Tenkrát se říkalo, že na nás budou zkoušet nějaká séra, buď aby nás nějak otupili nebo abychom už nemohli mít děti. Takto chtěli náš národ pomalu ničit. Naštěstí ti naši čeští učitelé nám hodně pomáhali.

⁴⁴ Státní okresní archiv Beroun. *Kronika města Hořovic 1925-1945* (neinvent). s. 261.

⁴⁵ MICHLOVÁ, Marie. *Protentokrát aneb česká každodennost 1939-1945*. Řitka: Nakladatelství Čas, 2012. ISBN 978-80-87470-60-2. s. 55-61.

⁴⁶ podle ústního sdělení Václava Vojíře dne 11. listopadu 2015

⁴⁷ Státní okresní archiv Beroun. *Kronika města Hořovic 1925-1945* (neinvent). s. 263.

⁴⁸ SAMEC, Zdeněk. *Proměny a příběhy Hořovic 3*. 1. vydání. Hořovice: Podbrdské vydavatelství, 2014. ISBN 978-80-260-7157-0. s. 62.

⁴⁹ podle ústního sdělení Václava Vojíře dne 11. listopadu 2015

⁵⁰ MICHLOVÁ, Marie. *Protentokrát aneb česká každodennost 1939-1945*. Řitka: Nakladatelství Čas, 2012. ISBN 978-80-87470-60-2. s. 56-57.

⁵¹ podle ústního sdělení Václava Vojíře dne 11. listopadu 2015

Oni věděli dopředu, že ti doktoři přijedou a řekli nám o tom. My jsme pak vyskákali z oken a utekli jsme.“⁵²

Jelikož uhlí se z protektorátu vyváželo do Itálie, během zimy si studenti často užívali tzv. uhelných prázdnin. Žáci byli také zapojeni do různých prací na pomoc Říši. Do školy se nosily suroviny, například zvířecí kosti na výrobu mýdla. Starší žáci pomáhali zemědělcům při sklizních, někteří byli nasazeni na práci do Německa, aby odklízeli trosky po náletech na říšská města.⁵³ „Se školou jsme chodili sbírat mandelinku. Tenkrát jich bylo na bramborách tolik, že úplně sežraly tu rostlinu. Dokonce se tvrdilo, že nám ji sem házela spojenecká letadla.“⁵⁴

3.4.1. Kuratorium pro výchovu mládeže v Čechách a na Moravě

Jedním z cílů okupační politiky bylo podchycení české mládeže. Krátce po atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha vznikla organizace s názvem Kuratorium pro výchovu mládeže v Čechách a na Moravě. Kromě již zmíněného Heydricha měla organizace velkou podporu i u ministra školství a národní osvěty Emanuela Moravce, známého českého kolaboranta. Druhým mužem Kuratoria se stal generální referent F. Teuner, který byl do roku 1941 členem vedení české fašistické organizace Vlajka.

Kuratorium mělo řídit výchovu české mládeže po stránce tělesné, mravní i duchovní. Byla zavedena tzv. služební povinnost mládeže od deseti do osmnácti let. Vlastní výchova byla svěřena již existujícím sportovním, ochotnickým či vlastivědným spolkům, které musely požádat Kuratorium „o pověření výchovou mládeže“. Vybraní vychovatelé museli projít výcvikem ve zvláštních táborech.⁵⁵

V Hořovicích byla 9. března 1943 na městském úřadě svolána informativní schůzka, které se zúčastnili pozvaní učitelé. Ti zde byli seznámeni s připravovanou prací Kuratoria a také s úkoly, jejichž plnění se od nich očekávalo. Kuratorium svou činnost zahájilo 13. března 1943 ve Slaném, zahajovací slavnosti v menším měřítku se ovšem konaly i na nižších úrovních organizace, jako například v Berouně, pozdějším okresním městě.⁵⁶

⁵² podle ústního sdělení Václava Vojíře dne 11. listopadu 2015

⁵³ MICHLOVÁ, Marie. *Protentokrát aneb česká každodennost 1939-1945*. Řitka: Nakladatelství Čas, 2012. ISBN 978-80-87470-60-2. s. 58-59.

⁵⁴ podle ústního sdělení Václava Vojíře dne 11. listopadu 2015

⁵⁵ GEBHART, J. - KUKLÍK, J. *Dramatické i všední dny protektorátu*. 1. vydání. Praha: Themis, 1996. ISBN 80-85821-35-4. s. 227-229.

⁵⁶ ŠPRINGL, Jan. *Kuratorium pro výchovu mládeže na Berounsku 1942-1945 (1. část)*. In *Minulost Berounska 9* Sborník Státního okresního archivu v Berouně. 1. vydání. Praha: Státní oblastní archiv v Praze, 2006. ISBN 80-86772-21-7. s. 170.

Hořovická mládež se mohla účastnit mnoha akcí, které Kuratorium organizovalo. Jednalo se například o akci „Každý hoch a dívka plavcem“, která probíhala na plovárně v Hořovicích.⁵⁷ Dále v rámci akce „Umění mládeži“ byla místní mládeži sehraána různá kulturní představení, například hořovickým hudebním sdružením Smetana. Představení se většinou konala v Berouně a v Hořovicích.⁵⁸

Hořovická děvčata se dále zúčastnila akce „Šijeme panenky“, které byly určeny jak pro české děti, tak pro děti „říšskoněmeckých hrdinů“. Nakonec dívky ušily přes pět set loutek pro české děti, pro ty německé se sehnalo pouhých dvacet kusů. Aby z této akce neměli čeští fašisté ostudu, byli nuceni panenky pro německé děti přikoupit.⁵⁹

„Zrušili tu Sokola, Junáka a zavedli tu Kuratorium, kam jsme museli povinně chodit na cvičení do Sokolovny. Přímo nás přišli pozvat k nám domů. Mládež se tam snažili hodně poněmčovat. Nejdříve jsme tam chodili, ale pak se už člověk radši vymluvil, tak jsme tam pak ani moc nechodili.“⁶⁰

Celkově se záměry Kuratoria minuly účinkem, a to i díky odporu učitelů, kteří byli většinou členy rozpuštěných tělovýchovných organizací. Při akcích Kuratoria se množily případy recesí, narůstal rozpor mezi funkcionáři a členskou základnou. Proto se již v červenci 1944 uskutečnilo poslední veřejné vystoupení této organizace.⁶¹

3.4.2. Sport

Mládež mohla v Hořovicích sportovat i jinak než pod dozorem Kuratoria, a to zejména ve fotbalovém klubu SK Hořovice či v hokejovém klubu VS Mládenci Hořovice.⁶² VS Mládenci byli v Hořovicích průkopníky nejen ledního hokeje, ale také tenisu či závodního plavání, a tak například na počátku 40. let na městském koupališti pravidelně pořádali plavecké závody. Byli úspěšní i v ledním hokeji, roku 1943 se dokonce probojovali do finálového turnaje o titul mistra Čech a Moravy.⁶³ Roku 1939 slavili šedesátileté výročí svého založení a při této příležitosti uspořádali tenisové závody a večírek, kterého se zúčastnili nejen pražští tenisté, ale i „král komiků“ Vlasta Burian. Pro zajímavost, stejného dne (11. června)

⁵⁷ ŠPRINGL, Jan. *Kuratorium pro výchovu mládeže na Berounsku 1942-1945 (1. část)*. In *Minulostí Berounska 9* Sborník Státního okresního archivu v Berouně. 1. vydání. Praha: Státní oblastní archiv v Praze, 2006. ISBN 80-86772-21-7. s. 179.

⁵⁸ Tamtéž, s. 182-183.

⁵⁹ AMORT, Čestmír. *Partyzáni na Podbrdsku*. 1. vydání. Praha: Naše vojsko, 1958. s. 114.

⁶⁰ podle ústního sdělení Václava Vojíře dne 11. listopadu 2015

⁶¹ GEBHART, J. - KUKLÍK, J. *Dramatické i všední dny protektorátu*. 1. vydání. Praha: Themis, 1996. ISBN 80-85821-35-4. s. 235.

⁶² podle ústního sdělení Václava Vojíře dne 11. listopadu 2015

⁶³ SAMEC, Zdeněk. *Proměny a příběhy Hořovic I*. 1. vydání. Hořovice: Podbrdské vydavatelství, 2006. ISBN 80-239-7236-7. s. 79.

přijela do Hořovic další významná osobnost, kardinál Kašpar, aby v Hořovicích odsloužil mši.⁶⁴

Předsedou spolku Mládenců byl Bohumil Sloup, který byl však roku 1944 zatčen gestapem a následně popraven. Celý spolek za krátkou dobu po válce svoji činnost zcela ukončil.⁶⁵ Dále zde fungovala tělovýchovná organizace DTJ (Dělnická tělocvičná jednota), její činnost však na počátku války slábla a nakonec pod německým nátlakem svoji činnost zastavila.⁶⁶

3.5. Kulturní život

„Česká kultura utrpěla za války značné ztráty, i když ne tak fatální jako polská. Významní Češi byli podle nacistů německého původu a zdůrazňoval se vliv německé kultury na českou.“ Téměř až do konce války v protektorátu zcela legálně probíhaly akce jako Pražské hudební jaro, Zlínské filmové žně aj., nadále působila Československá akademie věd a umění. Na druhou stranu česká kultura byla zcela podřízena okupační moci a německé propagandě, což se projevilo zavedením cenzury. Nacisté také mimo jiné vyvezli ze země velké množství obrazů a ničili knihovny a vědecké sbírky.⁶⁷

Za protektorátu se kultura přesto stala jedním z mála způsobů, jak mohli lidé vyjádřit svou lásku k zemi. Jakkoliv byla ovlivněna silnou cenzurou, lidé si často našli způsob, jak ji obejít. „V kultuře byla zavedena cenzura, nesměly se hrát ryze české písně. Táta tu hrál v orchestru a ty písně museli přejmenovávat. Přesto tady byla spousta kultury, lidi se nechtěli vzdát a dokazovali to právě tímto způsobem.“⁶⁸ Nicméně již v červnu 1939 přišla vyhláška zakazující například pořádání tzv. čajů spojených s taneční zábavou či zpěvní doprovod obecnstva při koncertech a tanečních zábavách.⁶⁹

V Hořovicích mohlo obyvatelstvo chodit do divadla, které bylo v budově radnice. Hrály se například divadelní hry s názvem Zuzana Vojířová, Perly panny Sarafinky či Když je v Římě neděle aj. Tato představení zde pořádal Spolek divadelních ochotníků v Hořovicích.⁷⁰ V roce 1940 se dále hrálo například představení Kolíne, Kolíne, což byl krycí název pro hru

⁶⁴ Státní okresní archiv Beroun. *Kronika města Hořovic 1925-1945* (neinvent). s. 257.

⁶⁵ SAMEC, Zdeněk. *Proměny a příběhy Hořovic 2*. 1. vydání. Hořovice: Podbrdské vydavatelství, 2008. ISBN 978-80-254-3409-3. s. 47.

⁶⁶ Tamtéž, s. 14.

⁶⁷ MICHLOVÁ, Marie. *Protentokrát aneb česká každodennost 1939-1945*. Řitka: Nakladatelství Čas, 2012. ISBN 978-80-87470-60-2. s. 34-35.

⁶⁸ podle ústního sdělení Václava Vojíře dne 11. listopadu 2015

⁶⁹ Státní okresní archiv Beroun. Fond OÚ Hořovice. Karton 60. Inv. č. 806. *Vyhlášky vydané od 15. 3. 1939*.

⁷⁰ podle ústního sdělení Václava Vojíře dne 11. listopadu 2015

založenou na filmu To byl český muzikant o Františku Kmochovi.⁷¹ Za účasti hořovických ochotníků se konalo v červenci 1941 na místě zvaném „Pod Remízem“ i představení Městského divadla v Plzni, konkrétně se jednalo o slavnou operu Bedřicha Smetany Prodaná nevěsta. Další divadelní představení bylo v Hořovicích sehráno například i pražskými herci Zitou Kabátovou a Svatoplukem Benešem. Jednalo se o hru Modrý dým.⁷²

V létě 1940 se ve městě konaly prázdninové kurzy pedagogické akademie z Prahy, na které zavítali i mnozí významní spisovatelé, jako například básník Jaroslav Seifert.⁷³

„Byla tu různá opatření, smělo se hrát, jen když bylo dobré zatemnění, Židům byl vstup zakázán a během představení se nesmělo tleskat, protože na frontě padali vojáci. Přesto se v Hořovicích pořádala divadelní představení a koncerty. Museli mít ale všechno schválené od Němců. Ti odvážní kulturní činitelé občas propašovali i nějakou českou písničku. Byla tam taky pořadatelská služba, a když přišel nějaký Žid, tak si nesl aktovku, kterou si přikryl hvězdu. Ti pořadatelé to věděli, ale protože to byli Češi, tak některé pustili.“⁷⁴ V zimě bývaly koncerty a zábavy často zakázané pro nedostatek uhlí.⁷⁵

Dále ve městě působila různá hudební uskupení, například Dechový orchestr pod vedením J. Vyskočila, který v roce 1944 vystupoval i v pražském rozhlasu. „Já jsem tam tehdy byl s tátou, museli jsme se legitimovat u německé stráže před budovou.“⁷⁶ J. Vyskočil také za války založil v Hořovicích soukromou hudební školu.⁷⁷ K tanci a poslechu vznikl v roce 1940 taneční orchestr Rytmus klub, dále tu působil Taneční orchestr Favorit a symfonický orchestr hudebního spolku Smetana.⁷⁸ Tento posledně jmenovaný spolek pořádal například 20. září 1941 koncert k uctění nedožítých stých narozenin Antonína Dvořáka.⁷⁹ „Vlastní muziku měli i hasiči, ta se potom odstěhovala do Prahy a dnes je to slavná Hudba Hradní stráže a Policie České republiky.“⁸⁰

Hořovičtí občané mohli navštěvovat také místní kino. Nejčastěji se chodilo na německé filmy, omezeně i na české filmy, ve kterých ovšem nesmělo být zviditelněno

⁷¹ SAMEC, Zdeněk. *Proměny a příběhy Hořovic I*. 1. vydání. Hořovice: Podbrdské vydavatelství, 2006. ISBN 80-239-7236-7. s. 34.

⁷² MORÁVEK, Ivan. *Spolek divadelních ochotníků v Hořovicích*. In *Minulostí Berounska 2*. Sborník Státního okresního archivu v Berouně. 1. vydání. Beroun: Okresní úřad Beroun, 1999. ISBN 80-238-3529-7. s. 77-78.

⁷³ Státní okresní archiv Beroun. *Kronika města Hořovic 1925-1945* (neinvent). s. 271.

⁷⁴ podle ústního sdělení Václava Vojíře dne 11. listopadu 2015

⁷⁵ Státní okresní archiv Beroun. *Kronika města Hořovic 1925-1945* (neinvent). s. 286.

⁷⁶ podle ústního sdělení Václava Vojíře dne 11. listopadu 2015

⁷⁷ SAMEC, Zdeněk. *Proměny a příběhy Hořovic I*. 1. vydání. Hořovice: Podbrdské vydavatelství, 2006. ISBN 80-239-7236-7. s. 38.

⁷⁸ KOKEŠ, Josef. *Z historie hudebních souborů na Berounsku a Hořovicku*. s. 16-38.

⁷⁹ Státní okresní archiv Beroun. *Kronika města Hořovic 1925-1945* (neinvent). s. 283.

⁸⁰ podle ústního sdělení Václava Vojíře dne 11. listopadu 2015

češství.⁸¹ Za protektorátu byly natočeny slavné české filmy, například *Eva tropí hlouposti* či *Cesta do hlubin študákovy duše*.⁸²

Na velikonoční svátky přijížděl do Hořovic například i pan Doubrava z nedalekých Hostomic se svojí střelnicí a věhlasným kolotočem.⁸³ V srpnu se konala tradiční pouť Porciunkule, s postupující válkou však přijíždělo stále méně stánků.⁸⁴ V Lidovém domě vystupoval těsně po vypuknutí války kabaret Karla Hašlera.⁸⁵

Protektorátní tisk i rozhlasové vysílání se řídilo německou propagandou, obyvatelstvo tedy raději poslouchalo rozhlas zahraniční, zejména z Londýna. „Poslouchal se Londýn. Sousedí se večer sešli, zamklo se. Potom ale přišlo nařízení, že se rádia musejí odevzdat. Oni z nich odebrali cívky, na které se chytaly vlny.⁸⁶ Někdo to ovšem zatajil a neodevzdal, tak se rozhlas poslouchal dál.“⁸⁷

Také se zde vyskytly zahraniční letáky. „Odbojové tiskoviny tu byly trestné. Taky se stalo, že nám tady spojenecká letadla shazovala protiněmecké letáky. Ty jsme museli okamžitě odevzdat.“ Z těchto zdrojů se obyvatelstvo dozvíдалo informace o stavu války i o pozdějších prohrách Třetí říše, které Němci zamlčovali.⁸⁸

3.6. Další německá nařízení

Život obyvatelstva protektorátu byl ovlivněn řadou dalších nařízení a zákazů. Jedním z nich bylo například nařízení o zatemnění. „V domácnostech a hlavně ve velkých objektech se začalo dělat zatemnění. To bylo kvůli tomu, aby bombardovací letadla nevěděla, že jsou nad městem. Na začátku války sem létala nějaká letadla, ale nás nikdy nebombardovala, jen létala přes nás. Zatemnění bylo povinné i pro auta, přestože jich tu bylo málo, a pro kola,

⁸¹ podle ústního sdělení Václava Vojíře dne 11. listopadu 2015

⁸² MICHLOVÁ, Marie. *Protentokrát aneb česká každodennost 1939-1945*. Řitka: Nakladatelství Čas, 2012. ISBN 978-80-87470-60-2. s. 47.

⁸³ SAMEC, Zdeněk. *Proměny a příběhy Hořovic I*. 1. vydání. Hořovice: Podbrdské vydavatelství, 2006. ISBN 80-239-7236-7. s. 11.

⁸⁴ Státní okresní archiv Beroun. *Kronika města Hořovic 1925-1945* (neinvent). s. 308.

⁸⁵ Tamtéž, s. 260.

⁸⁶ 18. března 1943 bylo vydáno Nařízení říšského protektora v Čechách a na Moravě o zařízení pro krátkovlnný příjem (zveřejněno ve Věstníku nařízení říšského protektora 17. března 1943). Podle tohoto nařízení byli všichni obyvatelé protektorátu povinni ve stanovených lhůtách odevzdat své rozhlasové přijímače k odstranění části pro krátkovlnný příjem úředně stanoveným odborným personálem. Úřední potvrzení o odstranění krátkovlnného příjmu si musel každý uschovat. Za nesplnění stanovovalo nařízení v §7 tvrdé tresty - za neodstranění krátkých vln minimálně 5 let káznice, za opětovné namontování minimálně 10 let káznice. Odstranění krátkých vln bylo přesto poměrně běžně obcházeno instalací tzv. „churchillek“, které krátkovlnný příjem znovu umožňovaly. Poslech a s ním většinou spojené šíření zpráv zahraničního rozhlasu byl často německými soudy posuzován jako velezrada nebo sabotáž, tedy s hrozbou trestu smrti. Dostupné z: <http://www.fronta.cz/dotaz/trest-smrti-za-poslech-ciziho-rozhlasu> [Cit. 2016-26-03].

⁸⁷ podle ústního sdělení Václava Vojíře dne 11. listopadu 2015

⁸⁸ podle ústního sdělení Václava Vojíře dne 11. listopadu 2015

světla jim nesměla svítit naplno. Dokonce chodily i kontroly. Nám se taky kolikrát stalo, že ta tmavá záclona se odkryla, tak na nás klepali, abychom pořádně zatemnili.“⁸⁹ Lidé se snažili často toto nařízení obcházet, což dokládá i zpráva, kterou v roce 1942 vyhotovil okresní hejtman Hrdina. Obzvláště nežádoucí byly prý tlumicí filtry, nátěry a barevné žárovky.⁹⁰

Další změny se týkaly i dopravy. „Za Hitlera přišlo nařízení, že se bude jezdit vpravo. Ale hned, ne že dali jako dnes nějakou lhůtu. V Hořovicích bylo ale aut málo, měli ho jen někteří lékaři. Víc se to týkalo těch, co jezdili s bryčkou a koňmi. Autobusy tu nebyly, všechny děti z okolních vesnic musely chodit do školy pěšky. Bylo tady ale několik autodopravců, a ti jezdili na dřevoplyn. To znamená, že za autem byl takový velký kotel, kam se házely dřevěné špalíky. Na to jezdila i některá německá auta.“⁹¹

Němci nařídili oběžníkem z 28. září 1939 taktéž odstranění všech památek spojených s bývalým čs. prezidentem Edvardem Benešem a jeho chotí. V prosinci se městské zastupitelstvo, které se po okupaci scházelo jen v malém počtu, rozhodlo prezidentu Benešovi odejmout čestné občanství města.⁹² Toto občanství mu bylo uděleno městem Hořovice roku 1935.⁹³ V nacistické oblibě nebyl ani T. G. Masaryk, v září 1941, těsně před 4. výročí úmrtí bývalého čs. prezidenta, obdržel například Okresní úřad v Hořovicích telefonogram, který zakazoval z pokynu ministra vnitra všechny vzpomínkové a podobné projevy.⁹⁴

Německá nařízení se týkala například i změn okresů. V červnu 1942 byla v Hořovicích zřízena pouze pobočka okresního úřadu v Berouně a tím zanikla i funkce okresního hejtmana v Hořovicích. O dva měsíce později zanikla i tato pobočka.⁹⁵ „My jsme byli okresní město, pak se to zrušilo a byli jsme pod Berounem. To víš, lidi nadávali, protože když se vyřizovaly různé věci, tak se muselo jezdit do Berouna. Ostatně jsme tu neměli ani nemocnici, to se muselo jezdit taky do Berouna. Zato tu bylo v roce 1939 nově otevřeno koupaliště.“⁹⁶ Ve městě fungovaly i lázně, ovšem po vypuknutí války nastal problém se zásobováním uhlí a lázně tak byly otevřeny jen v pátek pro místní a v sobotu pro německé vojáky.⁹⁷

⁸⁹ podle ústního sdělení Václava Vojíře dne 11. listopadu 2015

⁹⁰ Státní okresní archiv Beroun. Fond OÚ Hořovice. Karton 60. Inv. č. 806. *Vyhlášky vydané od 15. 3. 1939.*

⁹¹ podle ústního sdělení Václava Vojíře dne 11. listopadu 2015

⁹² Státní okresní archiv Beroun. *Kronika města Hořovic 1925-1945* (neinvent). s. 263.

⁹³ Tamtéž, s. 264.

⁹⁴ Státní okresní archiv Beroun. Fond OÚ Hořovice. Karton 60. Inv. č. 806. *Vyhlášky vydané od 15. 3. 1939.*

⁹⁵ TOPINKA, Jiří. *Paměti státního úředníka JUDr. Jaroslava Ročáka z let 1938-1948 (2. část)*. In *Minulosti Berounska 15*. Sborník Státního okresního archivu v Berouně. 1. vydání. Praha: Státní oblastní archiv v Praze, 2012. ISBN 978-80-86772-62-2. s. 215.

⁹⁶ podle ústního sdělení Václava Vojíře dne 11. listopadu 2015

⁹⁷ Státní okresní archiv Beroun. *Kronika města Hořovic 1925-1945* (neinvent). s. 263.

Obec byla dále nucena vyplácet peníze na různé německé účely. Přispívalo se na Německý červený kříž, ubytování důstojníků, propagandistické knihy atd.⁹⁸

V Hořovicích bylo taktéž několikrát vyhlášeno stanné právo. Poprvé se tak stalo v listopadu 1939 po uzavření českých vysokých škol. Protektorátní vláda vyhlásila stanné právo nejen pro obvod hlavního města Prahy, ale i pro okresy Beroun, Hořovice aj.⁹⁹ „Stanné právo, to tu bylo po tom atentátu na Heydricha, a znamenalo, že se nesmělo vycházet po desáté hodině večer. A pokud někdo bude na ulici, tak ho okamžitě zastřelí. Chodily tu hlídky, takže se nikam nechodilo. Stejně nebylo kam, zábavy a divadlo za stanného práva nebyly. Za heydrichiády tady obsadili celou ulici a chodili na prohlídky domů. Zrovna tu v ulici byla svatba. Někteří byli taky slušní, takže když viděli, že je tam svatba, tak zasalutovali a šli.“¹⁰⁰

3.7. Židovské obyvatelstvo

Nejtěžší život mělo za protektorátu židovské a romské obyvatelstvo. Židům byl nejprve v rámci arizace sebrán majetek, poté už nesměli ani cestovat v rámci protektorátu a byli vyloučeni z běžného hospodářského a kulturního života. „Do konce roku 1940 se z protektorátu vystěhovalo pětadvacet tisíc Židů, během let 1941 a 1942 už jen něco málo přes osm set osob, protože Němci přestali mít na židovském vysídlení zájem.“ První transporty Židů na východ začaly v říjnu 1941. Za války zahynulo celkově až šedesát pět procent českých Židů.¹⁰¹ „Tenkrát se o tom moc nepsalo. Moc se nevědělo, kam je odvázejí. Za první republiky tu Židé normálně žili, většinou to byli obchodníci. Tenkrát to nikdo nerozlišoval, jestli je někdo Žid nebo ne.“¹⁰²

Židovské obyvatelstvo do Hořovic přišlo až po třicetileté válce. V roce 1873 žilo ve městě několik desítek Židů, kteří si zde o dva roky později založili svoji izraelskou náboženskou obec. Na začátku 20. století byla ve Valdecké ulici postavena synagoga, která byla roku 1904 slavnostně vysvěcena. Stavba byla financována mimo jiné i z finančního daru majitele hořovického panství a evangelíka knížete Viléma. Po první světové válce začala činnost židovské náboženské obce upadat, mnoho rodin odcházelo do větších měst a v Hořovicích zůstávali jen starší Židé.

⁹⁸ Státní okresní archiv Beroun. *Kronika města Hořovic 1925-1945* (neinvent). s. 307.

⁹⁹ GEBHART, J. - KUKLÍK, J. *Dramatické i všední dny protektorátu*. 1. vydání. Praha: Themis, 1996. ISBN 80-85821-35-4. s. 101.

¹⁰⁰ podle ústního sdělení Václava Vojíře dne 11. listopadu 2015

¹⁰¹ MICHLOVÁ, Marie. *Protentokrát aneb česká každodennost 1939-1945*. Řitka: Nakladatelství Čas, 2012. ISBN 978-80-87470-60-2. s. 97-102.

¹⁰² podle ústního sdělení Václava Vojíře dne 11. listopadu 2015

Ani hořovickým Židům se však smutný osud za druhé světové války nevyhnul. Do koncentračního tábora bylo odvezeno dvačtyřicet hořovických Židů, pouze šest z nich útrapy přežilo.¹⁰³ Tragickým příkladem může být případ židovské manželky okresního hejtmana Marie Hrdinové, se kterou se její muž rozvedl, a tím ji poslal na smrt. Nebral přitom ohled na jejich děti ani na to, že sňatkem zbohatl.¹⁰⁴ Podobný osud stihl i manželku lékárníka Hildu Bešťákovou a její matku. Mezi další zavražděné hořovické Židy patří manželé Fuchsovi, manželé Glaserovi, rodina Körperova, manželé Ledererovi, sestry Polákovy, rodina Roubíčková, rodina Goldsteinova, Julie Steinová, Jan Bondy, Helena Steinreichová, rodina Šalamonova a rodina Witzova.¹⁰⁵

3.8. Osudy obyvatel hořovického zámku

Po smrti bezdětného knížete Carla von Hanau, majitele hořovického panství, roku 1905 se o dědictví přihlásil jeho mladší bratr princ Heinrich a po mnoha nesnázích panství opravdu získal. I on však záhy zemřel bez potomků a na hořovickém zámku nastalo bezvládí. Obyvatelé Hořovic měli v úmyslu rozlehlý areál využít pro stavbu bytů a učitelského ústavu. Roku 1921 však rozhodnutím Zemského soudu v Praze získal panství hrabě Heinrich von Schaumburg. Po počátečních problémech, které zde kníže měl s vedením města i s místním obyvatelstvem, se Heinrich ujal svého dědictví. Nepřízeň místních hrabě překonal i díky častému financování městských plánů, jednalo se například o zřízení vodárny, podporu chudiny či opatrování filmů do hořovického kina. V roce 1938 však Heinrich von Schaumburg jako rakouský státní příslušník odjel do Bavorska a vstoupil či byl povolán do wehrmachtu. O čtyři roky později padl do zajetí v Tunisu, byl převezen do Ameriky a do Hořovic se již nevrátil.¹⁰⁶

Za války obývala zámek pouze Heinrichova žena, hraběnka Marie Theresie, se svým synem Leopoldem. Na sklonku války v lednu 1945 byl Leopold zatčen gestapem za urážku člena říšského tiskového odboru a byl internován na Kladně, kde zůstal až do dubna 1945. V důsledku tohoto incidentu byl dán zámek pod kontrolu nuceného správce. V tu dobu však

¹⁰³ SAMEC, Zdeněk. *Proměny a příběhy Hořovic 3*. 1. vydání. Hořovice: Podbrdské vydavatelství, 2014. ISBN 978-80-260-7157-0. s. 63-64.

¹⁰⁴ TOPINKA, Jiří. *Paměti státního úředníka JUDr. Jaroslava Ročáka z let 1938-1948 (2. část)*. In *Minulosti Berounska 15*. Sborník Státního okresního archivu v Berouně. 1. vydání. Praha: Státní oblastní archiv v Praze, 2012. ISBN 978-80-86772-62-2. s. 209.

¹⁰⁵ SAMEC, Zdeněk. *Proměny a příběhy Hořovic 3*. 1. vydání. Hořovice: Podbrdské vydavatelství, 2014. ISBN 978-80-260-7157-0. s. 65.

¹⁰⁶ HÁJKOVÁ, Y. – BURGET, E. *Osudy zámku Hořovice ve 20. století*. In *Minulosti Berounska 3*. Sborník Státního okresního archivu v Berouně. 1. vydání. Beroun: Okresní úřad Beroun, 2000. ISBN 80-238-5059-8. s. 198-202.

již zámek obývali i uprchlíci z Polska a z pruského Slezska, kteří utíkali z domovů v obavě před blížící se Rudou armádou. V zámku byla také vybudována prozatímní nemocnice. Po příjezdu Rudé armády byl zámek obýván až do června ruskými vojáky, přičemž zámecký inventář byl poničen či odebrán armádou jako válečná kořist.¹⁰⁷

Těsně po konci války byl hraběnce Marii Theresii a Leopoldovi omezen pohyb po městě a oba setrvali na zámku v domácím vězení. Poté, co se jim podařilo prokázat rakouskou státní příslušnost, byli odvezeni do Vídně, kde se později setkali se svou rodinou. Přestože neexistoval jediný zápis, který by svědčil o protistátním smýšlení rodiny, jejich hořovický majetek byl nakonec státem zkonfiskován.¹⁰⁸

¹⁰⁷ HÁJKOVÁ, Y. – BURGET, E. *Osudy zámku Hořovice ve 20. století*. In *Minulost Berounska 3*. Sborník Státního okresního archivu v Berouně. 1. vydání. Beroun: Okresní úřad Beroun, 2000. ISBN 80-238-5059-8. s. 202-205.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 203-206.

4. Odboj, udavači a následky

Domácí odboj se začal v Československu formovat již před okupací. Ihned po podpisu Mnichovské dohody vzniklo Politické ústředí, jehož členové byli hlavně příslušníci bývalých politických stran, kteří udržovali kontakty s exilovou vládou. Dále vznikla odbojová organizace Petiční výbor Věrní zůstaneme, která navazovala na petiční akci z dob mobilizace, jež se opírala o intelektuály a evangelickou církev. Třetí a nejrozsáhlejší organizací byla Obrana národa, do které patřili hlavně bývalí generálové a důstojníci čs. armády, legionáři a sokolové. Na jaře 1940 se tyto demokratické odbojové organizace sloučily do Ústředního vedení odboje domácího. Komunistický odboj vznikl až po napadení Sovětského svazu a řídil se pokyny z Moskvy. Roku 1941 se přidal k Ústřednímu vedení.

Další formou domácího odboje byly partyzánské skupiny, které začaly vznikat na Moravě roku 1942. K nim se přidávaly i osoby pronásledované nacisty či uprchlí sovětští váleční zajatci. Kvůli nevhodným přírodním podmínkám však v protektorátu příliš rozšířené partyzánské skupiny nebyly.¹⁰⁹

Zahraniční odboj se formoval v několika evropských státech. Bezprostředně po okupaci se vojáci z řad emigrantů soustřeďovali v polském Krakově a Katovicích. Po kapitulaci se část jednotek dostala do SSSR či do Rumunska, letci byli dopraveni do Francie. Ve Francii mohli čs. občané vstupovat do cizinecké legie, v Anglii vznikla například roku 1940 1. čs. smíšená brigáda a čtyři čs. perutě.¹¹⁰ „Hned v tom začátku, dokud ještě mohli, tak letci ulítli do Anglie a spousta vojáků taky přes těžké podmínky emigrovala do zahraničí. V Anglii byli i vojáci z Hořovic. Jména si už nepamatuju, spíše podle vidění. Němci je přesvědčovali, aby bojovali spolu s nimi, ale to nikdo nechtěl, tak proto se snažili utéct.“¹¹¹

Čs. občané dále bojovali i v Africe, někteří se dostali k partyzánským jednotkám v Itálii a v Jugoslávii. Od roku 1942 mohli Čechoslováci vstupovat taktéž do čs. jednotky v SSSR, z níž vznikla roku 1943 1. čs. samostatná brigáda.¹¹²

¹⁰⁹ MICHLOVÁ, Marie. *Protentokrát aneb česká každodennost 1939-1945*. Řitka: Nakladatelství Čas, 2012. ISBN 978-80-87470-60-2. s. 21-23.

¹¹⁰ FRAJDL, Jiří. *Protektorát Čechy a Morava 1939-1945*. 1. vydání. Moravská Třebová: DIATEXT, 1993. s. 52-53.

¹¹¹ podle ústního sdělení Václava Vojíře dne 11. listopadu 2015

¹¹² FRAJDL, Jiří. *Protektorát Čechy a Morava 1939-1945*. 1. vydání. Moravská Třebová: DIATEXT, 1993. s. 54.

4.1. Partyzáni v Brdech – partyzánský oddíl Brdy

V nedalekých brdských lesích se za 2. světové války skrývalo mnoho odbojových skupin. V hornatém terénu se ukrývali jak čeští či ruští partyzáni, tak i výsadky z Anglie a ze SSSR. Pro Hořovicko se stal nejdůležitějším partyzánský oddíl Brdy (po válce na počest hlavního vůdce přejmenován na Brdy – Neliba). Tento oddíl vznikl na jaře 1943 při ilegálním okresním vedení KSC v Hořovicích.¹¹³ Právě na Podbrdsku se totiž začal formovat III. ilegální ÚV KSC (Ústřední výbor Komunistické strany Československa).¹¹⁴

Již ilegální II. ÚV KSC, který vznikl v polovině roku 1941, udržoval kontakty s Hořovickem a Berounskem. Hlavním spojem byl Josef Molák z Berouna, v Hořovicích byli členy např. František Novotný, Václav Řach a Josef Hošek. Po německém zásahu na jaře 1942 byl tento odboj rozbit a byl to nakonec J. Molák, který začal organizovat III. ilegální ÚV KSC. Rozhodující zasedání nově vzniklého ústředního výboru KSC se konalo 9. července 1943 v obci Březové na Hořovicku.¹¹⁵

Na Hořovicku a Příbramsku pracoval v komunistickém odboji také Jaroslav Neliba z Malé Visky, který se před nacisty skrýval již od roku 1941. Právě on bylo pozdějším vůdcem partyzánského oddílu Brdy. Jaroslav Neliba se zapojoval do sabotážních akcí, poškozování dálkových kabelů spojujících Říši s Prahou a taktéž spolupracoval s místním nekomunistickým odbojem, který vedl Čeněk Šillinger z Cerhovic.¹¹⁶ Patřil také do ilegální skupiny Neliba – Hutter, která působila na Hořovicku. Jejími členy byli mimo jiné Z. Šlosar, J. Hošek, J. Oktábec, J. Pichl, F. Holman, J. Nepeřený, O. Dohnal či J. Ernest. Tato skupina však byla v roce 1943 zlikvidována.¹¹⁷

V Oseku založil Jaroslav Neliba buňku KSC a Revoluční národní výbor. Tento výbor pak rozhodl o vybudování krytů v Brdech. Nejprve byl vybudován kryt na Dubovém vrchu, později bylo rozhodnuto postavit větší kryt, o kterém by vědělo jen málo lidí, v polosi Sokolovice. O zásobování obyvatel tohoto krytu se staraly desítky občanů z celého Hořovicka. O finanční pomoc se například zasloužili i zaměstnanci bývalé firmy Lówith a Taussing, dnešní ČKD v Hořovicích. Do akce byla zapojena řada dalších hořovických

¹¹³ KÁRNÍK, Z. – VELFL, J. *Po stezkách brdských partyzánů*. 1. vydání. Praha, 1985. s. 59-71.

¹¹⁴ PLECITÝ, B. – ČERNÝ, P. *Osudný den: Historie partyzánské skupiny v krytu u Újezda na Hořovicku (1941 – 1945)*, s. 8.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 9-14.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 10.

¹¹⁷ Státní okresní archiv Beroun. Fond Komise regionálních dějin při OV KSC v Berouně 1971-1989. Karton 2. Inv. č. 64. *J. Míka: Studie o odboji na Hořovicku*.

občanů, někteří z nich zaplatili za tuto činnost životem (např. řezník Alois Řešátko, krejčí Václav Žalud či mlynář B. Sloup).¹¹⁸

Většina členů partyzánského oddílu Brdy - Neliba žila v legalitě, v novém krytu se skrývali kromě J. Neliby Josef Mašek, Jaroslav a Vitold Menclové, Josef Lukeš, Josef Košťálek (vedoucí partyzánského štábu III. ilegálního ústředí KSČ) a další, a taktéž ruští zajatečtí uprchlíci L. Malov, A. Anifatov, M. Marušenko a S. Taskajev. Tato partyzánská skupina se soustředila hlavně na sabotážní a diverzní akce.¹¹⁹

16. listopadu 1943 byl jako první z obyvatel krytu zatčen Jaroslav Neliba. Již v říjnu 1943 se totiž gestapo zaměřilo na Příbramsko, Hořovicko a Berounsko. Po nečekaném zatčení J. Neliby uvažovali obyvatelé krytu, ke kterým přibyla ještě Jiřina Nikodémová, zda by nebylo lepší z krytu odejít.¹²⁰

Přestože byl J. Neliba podroben nelidskému mučení, úkryt svých spolubojovníků gestapu údajně neprozradil či jej prozradil až po sedmi týdnech, kdy se domníval, že jeho přátelé již uprchli. Gestapo ho poté začalo vozit po osadách Podbrdsku, kde vždy přinutilo obyvatele vyjít na náves a začalo jim vyhrožovat, že vesnici srovnají se zemí. „Jeden gestapák vždy vykřikoval, my víme všechno, Neliba nám to prozradil a lidé mlčeli, protože stejně většinou nic nevěděli. Konečně přivezli zuboženého Nelibu do Malé Visky a tragické divadlo se opakovalo. Když i zde křičel gestapák, že všechno znají, Jaroslav Neliba, kterého mezitím vytáhli z auta, sebral všechny síly a vykřikl: Občané, nevěřte jim, nic jsem neprozradil.“ I díky tomuto incidentu se rozhodli obyvatelé v krytu zatím zůstat.¹²¹

4.1.1. Odhalení krytu

Na základě poznatků z vyhodnocování situace v ilegálním hnutí na Podbrdsku byla 10. ledna 1944 pražským gestapem zorganizována akce za účelem odhalení místního odboje. Část gestapa se nejprve zastavila na četnické stanici v Cerhovicích, neboť potřebovali někoho, kdo zná okolní krajinu a lesy. Jeden z četníků byl poté nucen nacisty doprovodit na Okresní úřad v Hořovicích a na mapě jim ukázat hájovnu u Újezda. Druhá část gestapa zastavila na četnické stanici v Komárově a dotazovala se na myslivnu Sokolovice.¹²²

Obec Újezd byla zatím obklíčena německými vojáky a taktéž byla z okolních vesnic vytvořena uzavírací clona kolem lesů v okolí Újezda, Komárova a Kařeza. Vlastní akce začala

¹¹⁸ PLECITÝ, B. – ČERNÝ, P. *Osudný den: Historie partyzánské skupiny v krytu u Újezda na Hořovicku (1941 – 1945)*, s. 25-27.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 26-28.

¹²⁰ Tamtéž, s. 31-38.

¹²¹ Tamtéž, s. 38-41.

¹²² Tamtéž, s. 45.

ráno 11. ledna 1944 pod vedením komisaře Jantura. Nejprve byl obklíčen kryt u Oseka, který však byl již delší dobu opuštěn. Poté se gestapo vrátilo do Újezda a místnímu starostovi Foltovi a vrchnímu strážmistřovi Malinovi poručilo, aby je dovedli do hájovny J. Maliny. Hajný Jiří Malina nejprve gestapu zapíral, že by o nějakém krytu věděl, když mu však pohrozili likvidací jeho rodiny, rozhodl se gestapu ukázat cestu.

Po objevení krytu gestapo nakázalo starostovi Foltovi a lesnímu správci Urbanovi vejít do skrýše a upozornit partyzány, že situace je pro ně beznadějná. Folt odbojáře prosil, aby svým obětováním zachránili obec. První se rozhodl Josef Košťálek, který obrátil zbraň proti sobě. Ostatní obyvatelé krytu vyšli ven a nechali se spoutat.¹²³

4.1.2. Zvláštní soud v Hořovicích

Po objevení krytu u Újezda byli zatčení partyzáni odvedeni zasněženým lesem do Újezda, odkud byli dále převezeni do budovy bývalého okresního úřadu v Hořovicích. Tam už byli shromážděni i ilegální pracovníci a pomocníci partyzánů, kteří byli v nočních hodinách pozatýkáni v okolních vesnicích Oseku, Komárově, Točnicku a dalších. Celkem bylo zatčeno několik desítek osob, mezi nimi např. rodina Menclova, manželé Šmídovi, manželé Sojkovi a další, kteří byli podrobena krutým výslechům.¹²⁴

O zatčených byl informován šéf pražského gestapa dr. Gerke, který po domluvě se samotným K. H. Frankem rozhodl o tom, že pro výstrahu obyvatelstvu se bude konat zvláštní soud přímo v Hořovicích. Bylo vybráno patnáct podporovatelů partyzánů, se kterými nacisté zinscenovali vůbec první výjezdní zasedání rychlého senátu zvláštního soudu. Na samotném soudu se podíleli němečtí soudci dr. Bellmann, radové Littmann a Narath a dále státní návladní dr. von Zeyneck, kteří pochopili přání z vyšších kruhů co nejvíce zastrašit obyvatelstvo, a tedy vynést co nejvíce rozsudků smrti.¹²⁵ U zvláštního soudu, který se konal ráno 12. ledna 1944 ve vstupní hale bývalého okresního úřadu v Hořovicích, byli povinně přítomni starostové a tajemníci okolních obcí, velitelé a zástupci četnických stanic, lesní personál a zástupci okresního a městského úřadu v Berouně.¹²⁶

Po zahájení samotného přelíčení se ukázalo, že se jedná ze strany Němců jen o divadlo. Podle jednoho svědka z řad lesnického personálu nebylo u soudu ani nic zapisováno,

¹²³ PLECITÝ, B. – ČERNÝ, P. *Osudný den: Historie partyzánské skupiny v krytu u Újezda na Hořovicku (1941 – 1945)*, s. 45-49.

¹²⁴ Tamtéž, s. 50.

¹²⁵ Tamtéž, s. 53.

¹²⁶ NIKODÉMOVÁ, Jiřina. *Hořovice 12. leden 1944*. 1. vydání. Beroun: DPV OV KSČ, 1984.

vše bylo předem připraveno.¹²⁷ Hlavním svědkem obžaloby byl vedoucí protikomunistického oddělení gestapa H. Jantur. Po rychlém průběhu přelíčení bylo ve tři hodiny odpoledne k trestu smrti odsouzeno dvanáct osob: Jaroslav Mencl se syny Jaroslavem a Vitoldem z Oseka, Eduard Král z Komárova, Václav Šmíd z Oseka, Václav Kunc z Oseka, Antonín Kunc ze Rpet, Jaroslav Bureš z Točníka, Václav Špot z Točníka, Václav Řach z Oseka a Josef Lukeš z Kařezu. Jedinému Janu Urbanovi byl později trest změněn na deset let žaláře. Osvobozeny od trestu smrti byly Bronislava Menclová a Anna Burešová.¹²⁸

Šéf pražského gestapa mohl být spokojen, přestože nevyšel jeho psychologický záměr, aby odsouzení byli popraveni přímo na hořovickém náměstí. Nakonec došlo k převozu odsouzených do pankrácké věznice, kde byli o den později nacisty v nechvalně známé „Sekyrárně“ popraveni.¹²⁹

4.1.3. Dozvuky

Druhý den po provedení poprav byla pro výstrahu jejich vražda oznámena ve všech protektorátních denících. SS obersturmbannführer Jacobi ve svém hlášení německému státnímu ministrovi K. H. Frankovi napsal toto: „Němci bydlící v Hořovicích a v okolí, kteří zčásti se také líčení zúčastnili, vesměs s radostí prohlašovali, že taková věc už dávno byla v místě postrádána a že přišla velice vhod. Porůznu bylo docela vysloveno přání, pověsit odsouzené hned na tržišti, aby si Češi uvědomili, že Němci nejsou ještě tak „malí“, jak se v poslední době z české strany stále více tvrdí...“

Poprava se na náměstí nekonala, přestože to bylo výslovné přání gestapa, možná i z toho důvodu, že protektorátní prezident E. Hácha, který sám jezdil na letní byt na Podbrdsko, u K. H. Franka orodoval za to, aby poprava byla vykonána jiným způsobem.¹³⁰

Po konání zvláštního soudu v Hořovicích dále pokračovalo zatýkání i rozsudky smrti. Čtyři sovětští partyzáni (S. Taskajev, M. Marušenko, L. Malov, A. Anifatov) z krytu u Újezda byli v dubnu 1944 zastřeleni v Terezíně, Jaroslav Neliba byl v prosinci 1944 popraven na Pankráci, Josef Mašek a Jiřina Nikodémová byli na konci roku 1944 odsouzeni v Norimberku k trestu smrti (k vykonání rozsudku však již nedošlo). Do konce války bylo popraveno

¹²⁷ Státní okresní archiv Beroun. Fond Komise regionálních dějin při OV KSČ v Berouně 1971-1989. Karton 2. Inv. č. 69. L. Šašek: *Paměti starého lesníka a myslivce*.

¹²⁸ PLECITÝ, B. – ČERNÝ, P. *Osudný den: Historie partyzánské skupiny v krytu u Újezda na Hořovicku (1941 – 1945)*. s. 53-56.

¹²⁹ Tamtéž, s. 56.

¹³⁰ Tamtéž, s. 63.

sedmnáct dalších lidí a mnozí jiní (manželé Sojkovi, bratři Paškové, Anna Housková) byli do konce války vězněni.¹³¹

4.2. Obrana národa na Berounsku a Hořovicku

„Jednou z nejdůležitějších ilegálních organizací na začátku druhé světové války byla Obrana národa. Její význam v námi sledované oblasti dnešního okresu Beroun je o to větší, že krajská i okresní podzemní vojenská organizace Obrany národa Beroun byla jedna z nejpropracovanějších, organizačně nejdobudovanějších a co se týče počtu členů i svou činností z nejvýznamnějších.“¹³²

Berounská ilegální vojenská organizace vznikla v květnu 1939, kdy byl plukovník pěchoty Josef Maxa kontaktován generálem F. Kravákem, přednostou 1. oddělení 1. odboru ministerstva národní obrany v Praze. Plk. Maxa byl pověřen vybudovat rámcový pluk a získat pro spolupráci velitele rámcových praporů¹³³ na okresech Beroun, Hořovice a Příbram.

Velitelem hořovického okresu se stal pplk. Karel Rostislav Nový, bývalý ruský legionář. Za povinnost měl postavit prapor o síle přibližně čtyři sta padesáti mužů. Ke spolupráci získal v Hořovicích přednostu berního úřadu Jana Kubička, poštovního úředníka Vojtěcha Váchu a velitele městské policie Josefa Moutelíka. Mezi další spolupracovníky patřili například F. Wagner, P. Pánek, A. Trux, K. Frýdl, D. Veverka, kpt. četn. K. Kučera, mjr. A. Pavlík či mjr. K. Ermantraut.¹³⁴

Spojení s Prahou měl mimo jiných na starosti Čeněk Šillinger, majitel cerhovického pivovaru. Osobně dojížděl do hlavního města protektorátu, kde se setkával s JUDr. Václavem Holým, členem ÚVODu (Ústřední vedení odboje domácího).

Berounský odboj dosahoval výborných výsledků hlavně v získávání výbušnin i vzhledem ke skutečnosti, že se v okolí Berouna nacházely vápencové lomy. Trhaviny však odboj získával i z Krušných hor, kde pracovali horníci pocházející z berounského okresu. Významně se Obrana národa podílela i na organizování ilegálních útěků do zahraničí.¹³⁵

¹³¹ NIKODÉMOVÁ, Jiřina. *Hořovice 12. leden 1944*. 1. vydání. Beroun: DPV OV KSČ, 1984.

¹³² KRŮTA, Václav. *První garnitura podzemní vojenské organizace Obrana národa na Berounsku*. In *Minulostí Berounska 2*. Sborník Státního okresního archivu v Berouně. 1. vydání. Beroun: Okresní úřad Beroun, 1999. ISBN 80-238-3529-7. s. 187.

¹³³ Jednotky byly budovány tzv. *rámcově*; jejich skutečná činnost měla být zahájena po mobilizaci a dosažení plných stavů, počítalo se s 200 (rámcovými) prapory. *Wikipedie. Obrana národa* [online]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Obrana_n%C3%A1roda>[Cit. 2016-07-02].

¹³⁴ KRŮTA, Václav. *První garnitura podzemní vojenské organizace Obrana národa na Berounsku*. In *Minulostí Berounska 2*. Sborník Státního okresního archivu v Berouně. 1. vydání. Beroun: Okresní úřad Beroun, 1999. ISBN 80-238-3529-7. s. 187-192.

¹³⁵ Tamtéž, s. 203-207.

„Špičky Obrany národa žily po tragickém 15. březnu 1939 s představou, že v Čechách a na Moravě vypukne povstání, že Obrana národa – vzhledem k tomu, že na to bude připravena – se stane aktivní vojenskou silou, která bude mít rozhodující vliv.“¹³⁶ Existovaly i mobilizační plány pro okresy Beroun, Hořovice a Příbram, které vypracoval npor. F. Dvořák.¹³⁷ Bohužel však nacisté již v prosinci 1939 začali Obranu národa systematicky likvidovat, zatčení se nevyhnul Josef Maxa¹³⁸, později ani K. Rostislav Nový.¹³⁹ Podplukovník Nový byl přitom varován místním strážmistrem, tohoto varování však nevyužil, byl zatčen kladenským gestapem a později popraven.¹⁴⁰

4.2.1. Čeněk Šillinger, František Peltán

Po zatčení pplk. K. R. Nového 24. února 1940, vedoucího místní ilegální odbojové organizace Obrana národa, nastoupil na jeho místo Čeněk Šillinger, majitel pivovaru v Cerhovicích.¹⁴¹ Od března 1942 se u něj zdržoval na falešný průkaz totožnosti i radista četař František Peltán, který patřil k odbojové skupině Tři králové – k J. Mašínovi, V. Morávkovi a J. Balabánovi.¹⁴²

V pivovaře v Cerhovicích, které se nacházejí jen několik kilometrů severozápadně od Hořovic, byla také uchovávána vysílačka s volacím znakem Věra.¹⁴³ Po atentátu na Heydricha se však radista Peltán a Čeněk Šillingerem dostali do bezprostředního nebezpečí..

30. června 1942 gestapo obklíčilo cerhovický pivovar. Čeněk Šillinger byl na útěku raněn a vzápětí volil smrt vlastní rukou, Františku Peltánovi se podařilo uprchnout. Přestože gestapo prohledalo okolí pivovaru, tajná vysílačka nebyla nalezena. Našla se až roku 1950 v hrázi rybníka.¹⁴⁴ František Peltán se skryl v Praze, ovšem i on byl nakonec v polovině července dopaden. Pokusil se zastřelit ranou do spánku, tomuto zranění o pár dní později skutečně podlehl.¹⁴⁵

¹³⁶ KRŮTA, Václav. *První garnitura podzemní vojenské organizace Obrana národa na Berounsku*. In *Minulostí Berounska 2*. Sborník Státního okresního archivu v Berouně. 1. vydání. Beroun: Okresní úřad Beroun, 1999. ISBN 80-238-3529-7. s. 215.

¹³⁷ Tamtéž, s. 218-219.

¹³⁸ Tamtéž, s. 224.

¹³⁹ Tamtéž, s. 189.

¹⁴⁰ Státní okresní archiv Beroun. *Kronika města Hořovic 1925-1945* (neinvent). s. 265.

¹⁴¹ HYNEK, Michal. *Muži v druhé linii*. 1. vydání. Cerhovice: Obecní úřad Cerhovice. s. 24.

¹⁴² Tamtéž, s. 8.

¹⁴³ Tamtéž, s. 36.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 10-12.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 32.

4.3. ÚVOD na Hořovicku - JUDr. Václav Holý

Tohoto rodáka z východočeské Poličky přivedl do Hořovic sňatek. Před válkou byl vysokým úředníkem na ministerstvu práce a sociálních věcí, za protektorátu působil jako zástupce Politického ústředí v Ústředním vedení odboje domácího (ÚVOD). Měl tedy rozsáhlé kontakty s představiteli této organizace, mimo jiné například s poslancem F. Němcem, Josefem Mašínem či Václavem Morávkem. Jeho odbojová aktivita zahrnovala rozsáhlou zpravodajskou činnost. Nejprve posílal zprávy exilové vládě v Londýně přes Jugoslávii do Paříže, později tajnou vysílačkou informoval přímo Londýn. Jeho zprávy obsahovaly zejména detailní plány zbrojních podniků či výrobní programy. Podílel se mimo jiné na vydávání a rozšiřování časopisu *V boj* a dále na rozšiřování falešných osobních průkazů.

Zatčen byl JUDr. Václav Holý 23. dubna 1941, a přestože byl podroben krutým výslechům, gestapu se nepodařilo z něj dostat jména jeho spolupracovníků. Zavražděn byl 30. září 1941 v jízdně ruzyňských kasáren.¹⁴⁶

4.4. Účast hořovického hasičstva v odboji

Odbojová činnost hasičů v Hořovicích byla napojena na odbojovou skupinu Rada tří. Jednalo se o nekomunistickou ilegální skupinu, která vznikla na podzim 1942 na Moravě na troskách gestapem poničeného Petičního výboru Věrní zůstaneme. Vedoucími Rady tří byli prof. Grňa, gen. Luža a J. Císař. Vedoucími odbojové činnosti hasičstva bylo předsednictvo ČHZJ (České zemské hasičské jednotky) v Praze. Hořovickými členy například byli Václav Vyšín, Josef Kokeš a Antonín Holman.¹⁴⁷

Počátek hořovického hasičského odboje je datován k roku 1942, kdy byl velitelem hořovického hasičstva jmenován Václav Vyšín. Jelikož hasičstvo bylo pokládáno za polovojenské útvary, bylo taktéž Němci podporováno a mohlo tak vcelku snadně nakupovat různé materiály pro požární účely a tím tak odebírat cenné materiály a suroviny řízenému hospodářství Říše.

V této době vznikl také hasičský opěrný bod v Hořovicích, jehož účelem byla rychlá přeprava mužstva do okruhu sto kilometrů. Mužstvo bylo zřízeno pod rouškou Požární

¹⁴⁶ *Encyklopedie ČSSD založena ke 135. výročí založení strany* [online]. Dostupné z: <http://www.historiecssd.cz/h/holy-vaclav/> [Cit. 2016-07-02].

¹⁴⁷ TOPINKA, Jiří. *Hořovice v květnové revoluci 1945 pohledem pamětníků*. In *Minulost Berounska 13*. Sborník Státního okresního archivu v Berouně. 1. vydání. Praha: Státní oblastní archiv v Praze, 2010. ISBN 978-80-86772-48-6. s. 226-227.

ochranné policie a bylo sestaveno z vojáků do třiceti pěti let, kteří byli následně osvobozeni od pracovního nasazení.¹⁴⁸

V roce 1943 se konalo velké cvičení v rámci Okresní hasičské jednotky, díky kterému hořovičtí hasiči získali kolem tří set litrů benzínu, který byl později použit v květnové revoluci.

Ani této organizaci se ovšem nepodařilo vyhnout zájmu gestapa, v letech 1944 a 1945 byli zatčeni J. Kokeš a V. Vyšín. Zatčení unikl A. Holman, jenž pokračoval v odbojové činnosti, konkrétně připravoval zřízení polní hasičské nemocnice v hasičském domě v Hořovicích.¹⁴⁹ Dále se podílel například na informování o stavu vojska v hlavní školní budově a byl ve spojení i s štkpt. Ermantrautem. Podařilo se mu zjistit, že se v této budově nacházejí i dílny fy. Siemens, kde se opravovaly polní vysílačky a kde se připravoval nový vynález – dělostřelecký zaměřovač krátkých vln. Tyto informace získával i prostřednictvím některých německých vojáků. S blížícím se květnem totiž morálka německého vojska povolovala, a jelikož i jejich strava byla nedostačující, vojáci kradli syrové brambory u vojenské kuchyně umístěné v hořovické radnici a chodili si je upéct k hasičům.

30. dubna 1945 byl vyhlášen poplach pro celou německou posádku, neboť Němci očekávali nějakou akci v předvečer 1. května, a veškeré zařízení, které se nacházelo v budově školy, mělo být v případě zostření situace vyhozeno do povětří. A. Holmanovi a jeho švagrovi se však podařilo případné explozi zabránit přestřižením drátů. Dokonce se jim povedlo ze sklepa vynést velké množství nábojů.¹⁵⁰

V květnu 1945 bylo hořovické hasičstvo v pohotovosti a bylo vyzváno, aby se dalo k dispozici národnímu výboru. Po příjezdu Vlasovců do Hořovic pomáhali hasiči zajistit německé vojáky a 6. května se jim podařilo zprovoznit vysílací stanici, jejímž prostřednictvím des. v záloze telegrafista J. Čepelák oznámil světu tuto zprávu: „Svobodné Hořovice zdraví všechna svobodná města Československé republiky i hrdinně bojující Prahu.“ Hasiči také poskytli potřebný materiál expediční jednotce štkpt. Ermantrauta, která jela na pomoc Praze. Podílela se rovněž na dalším průběhu poklidné revoluce v Hořovicích.¹⁵¹

¹⁴⁸ TOPINKA, Jiří. *Hořovice v květnové revoluci 1945 pohledem pamětníků*. In *Minulost Berounska 13*. Sborník Státního okresního archivu v Berouně. 1. vydání. Praha: Státní oblastní archiv v Praze, 2010. ISBN 978-80-86772-48-6, s. 227.

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 227-228.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 223-224.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 225-226.

4.5. Sdružení partyzánů „KAR“

Toto sdružení vzniklo z malých neorganizovaných jednotek a z jednotlivců již v roce 1939. Tyto malé skupinky měly ukryté zbraně, výbušniny či střelivo a soustředily se na sabotážní práce, udržování kontaktů s ilegálními organizacemi či na přípravu ozbrojeného povstání. Pevného organizačního rámce se dostalo KAR v roce 1942 pod vedením kpt. Otakara Kechnera. Z hořovických obyvatel patřili do tohoto uskupení například Karel Šlosar a Josef Šlosar. Během roku 1943 provedli hořovičtí partyzáni dvanáct akcí na železniční trati Praha – Plzeň, konkrétně v úsecích Hořovice – Zbiroh a Hořovice – Praskolesy. Pomocí náloží zde zapalovali hořlavý náklad v otevřených vagónech.

V květnu 1944 začali například s ničením telefonního vojenského vedení mezi obcemi Žebrákem a Cerhovicemi, u Jinců atd. V květnu 1945 se akce stupňovaly, vyhozena do povětří byla například vlečná dráha komárovských železáren za účelem zamezení odvozu tam vyráběného válečného materiálu. Kromě toho se podařilo skupině „Hořovice“ navázat styk s parašutisty Rudé armády.¹⁵²

4.6. Udavači z řad místních

V období protektorátu se řada lidí dostala do takových životních situací, že s nacisty spolupracovala. Někteří z důvodu zisku, jiní ze strachu. Kvůli některým informátorům a agentům, jichž bylo mezi protektorátním obyvatelstvem kolem osmdesáti tisíc, bylo zatčeno mnoho odbojářů. Nejspolehlivějšími informátory se pak stávali právě oni.

Po smrti říšského protektora R. Heydricha, který zemřel na následky atentátu, se sešlo 3. září 1942 na Václavském náměstí přes dvě stě tisíc lidí, kteří projevíli podporu nacistickému režimu. Za předního kolaboranta je považován Emanuel Moravec, ministr školství a lidové osvěty. Dodnes nevyjasněná je role protektorátního prezidenta Emila Háchy a také Národního souručenství (jediné povolené politické organizace), do kterého se v dubnu 1939 přihlásilo devadesát devět procent mužů v protektorátu, neboť na začátku bylo souručenství chápáno jako určitá forma odboje. Později se však proměnilo v organizaci otevřeně kolaborující s nacisty. Dalšími kolaboranty se stávali čs. fašisté, fungovala zde například organizace Národní obec fašistická či Vlajka.¹⁵³

¹⁵² Státní okresní archiv Beroun. Fond Komise regionálních dějin při OV KSČ v Berouně 1971-1989. Karton 2. Inv. č. 68. *Souhrnná zpráva o činnosti partyzánské skupiny KAR*

¹⁵³ MICHLOVÁ, Marie. *Protentokrát aneb česká každodennost 1939-1945*. Řitka: Nakladatelství Čas, 2012. ISBN 978-80-87470-60-2. s. 26-30.

„Fenomén kolaborace na Berounsku lze zmapovat jen přibližně. Alespoň rámcovou představu o jeho rozsahu podává počet kolaborantů zadržených hned po válce. Na Hořovicku zajistili do července 1945 celkem sedmdesát devět kolaborantů (z toho v Hořovicích deset), zatímco na Berounsku bezpečnostní složky internovaly v červnu 1945 celkem sto osm nacistických pomahačů.“¹⁵⁴ Kolaboranty byli zcela jistě i členové místní NSDAP.

Bohužel se však poválečná udání ne vždy zakládala na pravdě a vyšetřovací komise, které měly veřejný život od těchto zrádců očistit, byly často složené z radikálních členů KSČ. V Hořovicích vznikla tříčlenná komise, jejímiž členy byli dva komunisté navrátní se z koncentračního tábora, p. Sojka a p. Cerman, a dále MUDr. F. Špot, který byl vězněn za černou porážku prasat.¹⁵⁵

„Někteří lidé se hned k Němcům hlásili, to bych si ale netroufl je jmenovat, těm říkali kolaboranti. Pár jich tu v Hořovicích bylo, byla tu například jedna hodně chudá rodina, která si chodila k Němcům do vojenské kuchyně pro jídlo, a oni jim ho dávali.“¹⁵⁶

„Znal jsem jen dva Čechy z celkového počtu 48 000 obyvatel hořovického okresu, kteří s Němci sympatizovali. Jeden z nich byl úředník berní správy Vlk a druhý zednický mistr Šívr. První se stal členem kolaborantského spolku „Vlajka“, ve kterém se sdružovali Češi sympatizující s nacisty, druhý se dodatečně přihlásil k Němcům a přejmenoval si příjmení na Schiewer.“¹⁵⁷

V samotném závěru války se nacisté v Hořovicích snažili spisy týkající se jejich činnosti zničit, což se jim zčásti povedlo. Zbylé spisy převzal nově ustanovený Okresní národní výbor v Hořovicích a využil jej právě při usvědčování kolaborantů.¹⁵⁸

¹⁵⁴ TOPINKA, Jiří. *Němci na Berounsku a jejich odsun*. In *Minulost Berounska 1*. Sborník Státního okresního archivu v Berouně. 1. vydání. Beroun: Okresní úřad Beroun, 1998. ISBN 80-238-1703-5. s. 176.

¹⁵⁵ TOPINKA, Jiří. *Paměti státního úředníka JUDr. Jaroslava Ročáka z let 1938-1948 (2. část)*. In *Minulost Berounska 15*. Sborník Státního okresního archivu v Berouně. 1. vydání. Praha: Státní oblastní archiv v Praze, 2012. ISBN 978-80-86772-62-2. s. 235.

¹⁵⁶ podle ústního sdělení Václava Vojíře dne 11. listopadu 2015

¹⁵⁷ TOPINKA, Jiří. *Paměti státního úředníka JUDr. Jaroslava Ročáka z let 1938-1948 (2. část)*. In *Minulost Berounska 15*. Sborník Státního okresního archivu v Berouně. 1. vydání. Praha: Státní oblastní archiv v Praze, 2012. ISBN 978-80-86772-62-2. s. 211.

¹⁵⁸ Státní okresní archiv Beroun. Inventář: Národně socialistická německá dělnická strana: místní skupina Hořovice (1927) 1939-1945 (1960). s. 5.

5. Závěr války, zapojení místních obyvatel

5.1. Závěr války na českém území

Čím více Němci cítili, že válku prohrávají, tím více se soustředili na propagandu. Ta však již na konci války nemohla nikoho oklamat. „Už byla válka skoro prohraná a oni nám dávali plakáty, kde bylo všude V – Vítězství. Na náměstí velkým písmem namalovali bílým vápnem taky velké V a pořád se nás tak snažili přesvědčit, že ta válka není prohraná.“¹⁵⁹

Obyvatelstvo v protektorátu však vědělo o postupu americké i Rudé armády, a to zejména díky zahraničnímu rozhlasovému vysílání. Pattonova armáda se dostala k československým hranicím 18. dubna 1945 a postupovala směrem na Plzeň. Sovětská armáda teprve otáčela čelo své hlavní síly, První ukrajinský front, od právě dobytého Berlína.¹⁶⁰

Od začátku května 1945 ve městech na území protektorátu propukala protiněmecká povstání. Jako první vstoupil do českého povstání 1. května 1945 Přerov, který byl důležitým odbojovým střediskem na Moravě.¹⁶¹ V následujících dnech se k povstání připojila další česká města,¹⁶² 5. května 1945 pak vše vyvrcholilo květnovým povstáním českého lidu v Praze.¹⁶³ V noci 6. na 7. května 1945 byla podepsána bezpodmínečná kapitulace Německa, která ukončila válku na všech evropských bojištích.¹⁶⁴

Přestože přáním německé, ale i části české strany bylo osvobození území americkou armádou, na základě stanovení demarkační linie zůstali Američané za linií měst Karlovy Vary – Plzeň – České Budějovice a do povstání v Praze se nezapojili.¹⁶⁵ Významnou roli hrála při osvobození nejen hlavního města Ruská osvobozenecská armáda, Rudá armáda dorazila do Prahy až 9. května 1945.¹⁶⁶

¹⁵⁹ podle ústního sdělení Václava Vojíře dne 11. listopadu 2015

¹⁶⁰ KURAL, V. – ŠTĚPÁNEK, Z. *České národní povstání v květnu 1945*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1376-5. s. 99.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 104.

¹⁶² Tamtéž, s. 111.

¹⁶³ Tamtéž, s. 119.

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 173.

¹⁶⁵ Tamtéž, s. 102-103.

¹⁶⁶ TOPINKA, Jiří. *Paměti státního úředníka JUDr. Jaroslava Ročáka z let 1938-1948 (2. část)*. In *Minulosti Berounska 15*. Sborník Státního okresního archivu v Berouně. 1. vydání. Praha: Státní oblastní archiv v Praze, 2012. ISBN 978-80-86772-62-2. s. 232.

5.2. Květnové dny v Hořovicích

Obyvatelstvo v Hořovicích očekávalo ukončení války stejně dychtivě jako lidé v mnohých dalších českých městech. Předznamenáním konce 2. světové války byly i nálety skupin „hloubkařů“ na železniční tratě a silnice, které se v závěru války nepřetržitě opakovaly a které zasáhly i okolí Hořovic. Tato americká stíhací letadla na konci války značně ochromila dopravu na území protektorátu.

„My jsme byli ve fabrice, zahoukal nálet, tak nás vyhnali z továrny pod lesík. Akorát jsme viděli, jak ten letoun už od lesíku střílel, už byly vidět ty patrony, a ta lokomotiva, když jí prostřelil kotel, tak z ní vyšla pára a bylo po ní. Takto zde ochromili železniční dopravu. Ke konci války byly nálety každý den. A kdo jel do práce, hodně jezdili do práce do Plzně, tak se tam nedostali, protože odstřelili lokomotivu. Němci už pak neměli čas ani hlásit nálety, ráno se tu letouny objevily, odstřelily nějaké ty lokomotivy a zase se vracely. Letadlo nalétlo na lokomotivu, nestřílelo, zvedlo se, letělo zpátky nad lesík, aby ten strojvůdce a ty lidi mohli utéct od vlaku a schovat se do příkopu. Některé ale letělo a rovnou střílelo.“¹⁶⁷

4. května 1945 byly ještě dokonce u hořovického nádraží shozeny na protiletadlovou baterii dvě bomby, jedna z nich vybuchla na louce, druhá zůstala v zemi u sklepa pivovaru.¹⁶⁸

„Na Berounsku a Hořovicu došlo k prvním protiněmeckým akcím výjimečně 4. května, v drtivé většině obcí pak povstání začalo během 5. května, kdy sem dorazily první zprávy o vypuknutí povstání v Praze.“¹⁶⁹

Zpráva o zahájeném revolučním odboji přišla do Hořovic po půlnoci 5. května, následující ráno už hořovičtí občané začali odstraňovat německé nápisy a hromadit se na náměstí a v ulicích. Důležitou roli sehrálo v těchto dnech volání československého rozhlasu o pomoc, neboť v odpověď na tuto prosbu byla zorganizována výprava na pomoc Praze. Důležité události se však děly i v Hořovicích.¹⁷⁰

5.2.1. Revoluční národní výbor

Již od léta 1944 odbojová skupina uvažovala o ustanovení revolučního národního výboru (RNV), který by se v případě povstání postavil do čela akce. Pevné jádro této odbojové organizace se vytvořilo na konci války z představitelů tělocvičných jednot (Sokol,

¹⁶⁷ podle ústního sdělení Václava Vojíře dne 11. listopadu 2015

¹⁶⁸ TOPINKA, Jiří. *Hořovice v květnové revoluci 1945 pohledem pamětníků*. In *Minulost Berounska 13*. Sborník Státního okresního archivu v Berouně. 1. vydání. Praha: Státní oblastní archiv v Praze, 2010. ISBN 978-80-86772-48-6. s. 215

¹⁶⁹ Tamtéž, s. 211.

¹⁷⁰ Státní okresní archiv Beroun. Fond Komise regionálních dějin při OV KSČ v Berouně 1971-1989. Karton. 2. Inv. č. 61. *Reportáž o květnových dnech ve městě*.

Dělnická tělocvičná jednota, Federace proletářské tělovýchovy) a důstojníků. Nejednalo se o jednoduchý úkol, neboť ve městě a v blízké oblasti brdské vojenské střelnice byla silná německá posádka, které by bylo třeba se postavit se zbraněmi v rukou. Místní partyzáni sice vlastnili několik zbraní, na převzetí správy města, úřadů a podniků by to ovšem nestačilo. Proto se odbojová skupina obrátila na místní sbor vojenské požární policie (Feuerschutzpolizei). Příslušníci tohoto sboru byli Češi, kteří měli za sebou vojenský výcvik, jednalo se tedy o poměrně dobře organizovanou jednotku. Nicméně i oni byli beze zbraní, neboť Němci jim příliš nedůvěřovali.¹⁷¹

V neděli 29. dubna 1945 se v budově městského úřadu iniciátoři akce shodli na sestavení RNV. Nikoliv však podle politických stran, ale tak, aby v nově vzniklém RNV byli zástupci jak úředníků a živnostníků, tak i rolníků a dělníků. O převzetí funkce předsedy byl požádán okresní školní inspektor Josef Urban. Během dalších dní se výbor rozrostl na dvacet osm členů.¹⁷²

Po půlnoci 5. května 1945 přijel na četnickou stanici v Hořovicích vrchní strážmistr Škach z Berouna a přinesl zprávy o zahájeném revolučním odboji. Po celém městě se od ranních hodin šířila revoluční nálada. V dopoledních hodinách byla zahájena první historická schůze RNV. Přestože velitel hořovické posádky plukovník Beck hrozil výboru rozpuštěním či dokonce zatýkáním a střelbou, shromáždění bylo rozhodnuto neustoupit. Výbor se usnesl převzít správu města i místních úřadů. Plukovník Beck vzal nakonec na vědomí, že RNV přebírá správu města a ručí za klid a pořádek ve městě a přednesl požadavky, které byl RNV nucen splnit. Z důvodu zabránění krveprolití národní výbor místním rozhlasem vyhlásil hořovickým občanům podmínky plukovníka Becka a žádal jejich dodržení. Jednalo se zejména o zastavení odstraňování německých nápisů, dále o odstranění československých vlajek a stanovení policejní hodiny od deváté hodiny večerní do páté hodiny ráno. Plukovník poté dal souhlas s hlídkami revolučního výboru, které začínaly procházet městem spolu s hlídkami vojenskými, a zároveň slíbil Revolučnímu národnímu výboru další spolupráci. K té však již nedošlo, neboť do Hořovic se dostali Vlasovci.¹⁷³

¹⁷¹ TOPINKA, Jiří. *Hořovice v květnové revoluci 1945 pohledem pamětníků*. In *Minulosti Berounska 13*. Sborník Státního okresního archivu v Berouně. 1. vydání. Praha: Státní oblastní archiv v Praze, 2010. ISBN 978-80-86772-48-6. s. 213-214.

¹⁷² Tamtéž, s. 214.

¹⁷³ Tamtéž, s. 215-218.

5.2.2. Sobota 5. května 1945

Od ranních hodin se objevovaly začerněné německé nápisy nad obchodními a živnostenskými provozovny. Obyvatelstvo bylo shromážděno v ulicích a s napětím očekávalo reakci německých vojáků. Procházející důstojníci SS však nijak nezasahovali a naopak vypadali vystrašeněji než místní lidé. K jedinému incidentu došlo u ordinace MUDr. Kacerovského, který byl za odstraňování německého označení zatčen mladým poručíkem SS. Proti tomu ovšem protestovali místní občané, kteří vše ohlásili u nově vzniklého národního výboru, který se přičinil o doktorovo propuštění.

Během dopoledne se objevovaly na domech československé vlajky a místní rozhlas vysílal zprávu o svolání národního výboru, který kladl důraz na to, aby nedošlo k žádným nerozvážnostem a aby bylo uposlechnuto každého pokynu, který měl být postupně rozhlasem vysílán. Hořovičtí občané byli z velké části shromážděni na náměstí, kde očekávali další vývoj událostí. Krátce po poledni začínaly ze svých stanovišť vycházet německé hlídky a vyklízet prostor náměstí.¹⁷⁴

Okolní vesnice Kotopeky, Stašov, Praskolesy aj. byly již obsazeny Vlasovci (část 1. divize Ruské osvobozené armády, která v těchto dnech mířila směrem na Prahu¹⁷⁵), hořovický místní výbor však z obavy případných bojů Vlasovce přemluvil, aby ve městě ozbrojeně nezasahovali. Partyzáni v čele se Šlosarem, který znal stav německé hořovické posádky, čítající cca čtyři sta SS mužů a šest set dalších vojáků, s Vlasovci přesto vyjednali osvobození města.¹⁷⁶

Po šesté hodině večerní se městem nesla zpráva, že oddíly generála Vlasova zaujaly palebné postavení od Tíhavy směrem na Hořovice a že bude podniknut útok na město. Obyvatelstvo bylo vyzváno, aby se ukrylo. K ozbrojenému útoku však nakonec nedošlo, neboť německé posádky se bez větších komplikací nechaly odzbrojit.

K odzbrojení německých vojáků došlo v hlavní budově školy na náměstí, která byla k deváté hodině večerní vyklizena, dále v budově učitelského ústavu, kde se rozpoutala střelba, a kde zasahovaly i oddíly ochranné požární policie.¹⁷⁷ Němci z těchto míst prchali často ve zmatku, po cestě odhazovali zbraně, mnozí z nich pak byli zatčeni a odvedeni

¹⁷⁴ Státní okresní archiv Beroun. Fond Komise regionálních dějin při OV KSČ v Berouně 1971-1989. Karton. 2. Inv. č. 61. *Reportáž o květnových dnech ve městě.*

¹⁷⁵ AUSKÝ, Stanislav A. *Vojska generála Vlasova v Čechách*. 2. vydání. Praha: Vyšehrad, 1992. ISBN 80-7021-096-6. s. 129.

¹⁷⁶ TOPINKA, Jiří. *Hořovice v květnové revoluci 1945 pohledem pamětníků*. In *Minulosti Berounska 13*. Sborník Státního okresního archivu v Berouně. 1. vydání. Praha: Státní oblastní archiv v Praze, 2010. ISBN 978-80-86772-48-6. s. 240.

¹⁷⁷ Státní okresní archiv Beroun. Fond Komise regionálních dějin při OV KSČ v Berouně 1971-1989. Karton. 2. Inv. č. 61. *Reportáž o květnových dnech ve městě.*

četnictvem. „Němci, co tu byli, tak utíkali i naší ulicí a chtěli se schovat. Všude brali za kliky, my jsme byli zamčený, tak utíkali do Dražovky. Ti, kteří se vzdali Vlasovcům, tak je zajali, někteří utekli do lesů a chtěli utéct na Plzeň, protože se báli Rusů.“¹⁷⁸

K několika dalším přestřelkám došlo ve starém zámku, kde nakonec situaci zajistili s vojáky generála Vlasova i čeští partyzáni, dále se Němci nacházeli i v budově zámecké či v Sokolovně, kde byli rovněž odzbrojeni.¹⁷⁹

Nejtragičtější událost 5. května 1945 v Hořovicích se zřejmě odehrála na hořovickém nádraží. Po půlnoci přijelo přes šedesát mužů dělostřeleckého oddílu SS do stanice a následně pět z nich vešlo do kanceláře výpravčího, kde se dotazovali na hořovické oddíly SS a na výzbroj Vlasovců. Ještě předtím však na místě zastřelili službu konajícího člena požární pohotovosti pana Pravdu. Poté, co uvnitř stanice objevili pušku, zastřelili ranou pod oko zástupce přednosta stanice pana Vlčka a dále po osobní prohlídce všech přítomných i pana Šlajchrtu, neboť měl u sebe náboje.¹⁸⁰ Na stanici zatím nepřetržitě zvonil telefon, protože pan Vlček těsně před svou smrtí informoval o situaci místní národní výbor a žádal o pomoc ze sousedních stanic. Němci se nakonec rozhodli nechat přednosta stanice Jana Dvořana telefon zvednout. Jen náhodou však spojení zůstalo hluché, jelikož při pádu pana Vlčka byl telefon omylem přepojen do skladiště. Pro všechny přítomné Čechy to nejspíše bylo velkým štěstím, neboť Němci mohli ze vzteku všechny postřílet za to, že bylo přepadení hlášeno. Následně dal důstojník SS pokyn k odchodu a Čechům na stanici byl dán rozkaz zvednout ruce nad hlavu. Jelikož si nikdo nebyl jistý, zda Němci nejsou ještě venku, zůstali takto stát až do páté hodiny ranní a teprve poté se odvážili jít zjistit, zda je nádraží prázdné, což už také bylo. Celou noc přitom zvonil městský telefon, nikdo však nebyl vyslán, aby zjistil pravý stav věcí.¹⁸¹

5.2.3. Neděle 6. května 1945

Všichni netrpělivě sledovali vývoj ve městě. Jen odvážlivci vycházeli do ulic a na náměstí, aby v případě nutnosti mohli pomoci. Národní výbor zatím plnil své povinnosti. I díky němu revoluce probíhala poklidně a nedocházelo k větším násilnostem.

Také se tvořilo národní vojsko, k němuž se hlásilo mnoho dobrovolníků. Své uniformy oblékli i důstojníci čs. armády. Posádkové velitelství, v čele s kapitánem československého

¹⁷⁸ podle ústního sdělení Václava Vojíře dne 11. listopadu 2015

¹⁷⁹ Státní okresní archiv Beroun. Fond Komise regionálních dějin při OV KSČ v Berouně 1971-1989. Karton. 2. Inv. č. 61. *Reportáž o květnových dnech ve městě.*

¹⁸⁰ Tamtéž

¹⁸¹ TOPINKA, Jiří. *Hořovice v květnové revoluci 1945 pohledem pamětníků.* In *Minulost Berounska 13.* Sborník Státního okresního archivu v Berouně. 1. vydání. Praha: Státní oblastní archiv v Praze, 2010. ISBN 978-80-86772-48-6. s. 220-223.

vojska Ermantrautem, utvořilo jeden z prvních disciplinovaných celků a ručilo za pořádek a obranu města.¹⁸²

„Také tu byli takoví, třeba v naší ulici dole U Čápa, že se zmocnili kulometu a začali střílet bez organizace, snad pro zábavu. Ale Ermantraut tu měl velkou zásluhu na tom, že tu revoluce proběhla organizovaně.“¹⁸³

5.2.4. Pondělí 7. května 1945

V pondělí se z místního rozhlasu ozývala tato výzva: „Voláme českou policii, četnictvo a ozbrojené jednotky! Pomozte československému rozhlasu ve Schwerinově třídě, kde čeští lidé bojují o jeho záchranu! Vchod z Balbínovy ulice je úplně volný! Voláme českou policii, četnictvo a ozbrojené jednotky na pomoc československému rozhlasu!“¹⁸⁴ Na náměstí se objevila kolona aut a kapitán Ermantraut dal rozkaz k odjezdu kolony na pomoc Praze.

Obyvatelstvo nadále obracelo svoji pozornost k hlášení rozhlasu a bylo shromážděno na náměstí.¹⁸⁵ „My jsme pořád stáli na náměstí, ještě se nám mohlo něco stát, protože se tam pořád něco dělo. Objevili se tu nějací dobrovolníci, přijela tam tři nákladní auta a jeli pomáhat Praze.“¹⁸⁶

V Hořovicích docházelo mimo jiné k prohlídkám budov, kde bylo ubytováno německé vojsko. Místnosti byly zanechány v naprostém nepořádku, v budově hlavní školy na náměstí byly nalezeny radio-telegrafické aparáty, které zůstaly neporušeny.¹⁸⁷

5.2.4.1. Pomocná výprava kpt. děl. Ermantrauta

V pondělí 7. května 1945 bylo rozhodnuto vyslat do Prahy pomocnou výpravu. Tomuto rozhodnutí výrazně přispěla skutečnost, že se v Hořovicích nacházela četnická jednotka požární policie, která čítala sto třicet mužů. Tato jednotka se osvědčila už při osvobození města pod vedením npor. četn. Chyňavy. I díky tomu se jí podařilo vyzbrojit se ze zásob německé posádky.

¹⁸² Státní okresní archiv Beroun. Fond Komise regionálních dějin při OV KSČ v Berouně 1971-1989. Karton. 2. Inv. č. 61. *Reportáž o květnových dnech ve městě*.

¹⁸³ podle ústního sdělení Václava Vojíře dne 11. listopadu 2015

¹⁸⁴ *Český rozhlas* [online]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/bitvaorohlas/bitva/_zprava/bitva-o-rozhlas-zacne-v-poledne--1473832> [Cit. 2016-07-02].

¹⁸⁵ Státní okresní archiv Beroun. Fond Komise regionálních dějin při OV KSČ v Berouně 1971-1989. Karton. 2. Inv. č. 61. *Reportáž o květnových dnech ve městě*.

¹⁸⁶ podle ústního sdělení Václava Vojíře dne 11. listopadu 2015

¹⁸⁷ Státní okresní archiv Beroun. Fond Komise regionálních dějin při OV KSČ v Berouně 1971-1989. Karton. 2. Inv. č. 61. *Reportáž o květnových dnech ve městě*.

V ranních pondělních hodinách bylo započato s organizací výpravy, na náměstí byla přistavena vozidla, ze Žebráku a z Komárova byly přivezeny zbraně a munice, u nádraží bylo získáno jedno protitankové dělo. Dále byla k výpravě připojena sanitní hlídka Červeného kříže a několik dalších dobrovolníků.¹⁸⁸ „7. 5. 1945 na úpěnlivé volání svobodného pražského rozhlasu rozhodla se partyzánská jednotka J. Šlosara táhnouti na pomoc bojující Praze a začlenila se do pomocné výpravy organisované kpt. děl. K. Ermantrautem, která vyjela z Hořovic v odpoledních hodinách.“¹⁸⁹

Po poledni odjel „Expediční sbor četnictva a dobrovolníků z Hořovic“ s velitelem Karlem Ermantrautem do hlavního města a zúčastnil se tvrdých bojů v okolí Staroměstského náměstí. Po páté hodině odpoledne došlo na tomto úseku ke kapitulaci Němců a bojový úkol hořovické jednotky byl tak splněn, bohužel za cenu lidských životů. V Praze položili život za svobodu podst. Bedřich Kůla, dobrovolníci Hynek Šlosar, Karel Janeček a Josef Vrba.

Po návratu do Hořovic se členové této výpravy nadále účastnili pátrání po uprchlých německých vojácích a konali pořádkovou službu ve městě.¹⁹⁰

5.2.5. Úterý 8. května 1945

V ranních hodinách byly ze žaláře okresního soudu vyvedeny ženy hořovických členů gestapa, zrádců a kolaborantů a za jásotu davu byly přinuceny drhnout podlahy v ubikacích, které jejich manželé zanechali v nepořádku. Dále byli vyvedeni i čeští kolaboranti a zrádci, nad kterými byl konán lidový soud. Ti byli přinuceni k odstraňování protitankových překážek.¹⁹¹ Tyto zátarasy z dřevěných klád zapuštěných do země byly stavěny v dubnu 1945 německými vojáky na okrajích obce, aby uzavíraly hlavní silnice (směrem na Jince, Podluhy, Žebrák a Cerhovice) a zadržely tak příjezd sovětských tanků.¹⁹²

„Já jsem neměl tyhle lidi rád, oni celou válku nebojovali, najednou se zmocnili zbraní a těmhle Němcům a kolaborantům se mstili. Ti to odnesli za Hitlera. Byla to špatná doba, někde naši Němce postříleli, místo toho, aby je poklidně naložili a odvezli. Tady se nic

¹⁸⁸ *Hrdinové sokolské župy Rokycanovy 1939-1945*. 1. vydání. Rokycany: Sokolská župa Rokycanova, 1947. s. 116.

¹⁸⁹ TOPINKA, Jiří. *Hořovice v květnové revoluci 1945 pohledem pamětníků*. In *Minulostí Berounska 13*. Sborník Státního okresního archivu v Berouně. 1. vydání. Praha: Státní oblastní archiv v Praze, 2010. ISBN 978-80-86772-48-6. s. 240.

¹⁹⁰ Tamtéž, s. 244.

¹⁹¹ Státní okresní archiv Beroun. Fond Komise regionálních dějin při OV KSČ v Berouně 1971-1989. Karton. 2. Inv. č. 61. *Reportáž o květnových dnech ve městě*.

¹⁹² Státní okresní archiv Beroun. Knihovna okresního archivu v Berouně. Sign. XXII-429. *Sládek, F. Květnové dny na Berounsku v roce 1945*.

takového nestalo, akorát tu lidi řezali kolaboranty při tom odklizení protitankového zátarasu.¹⁹³

Odpoledne přicházelo směrem od Jince přes dvanáct set lidí německé národnosti, především starých lidí, žen a dětí. Za nimi jedoucí povozy byly prohledány, náklad byl složen a ponechán pro zásobování českých dobrovolníků. Vystěhovalcům byly ponechány pouze nutné zásoby.¹⁹⁴

„Ke konci války sem dali z pohraničí nějaké Němky, které začaly pracovat v továrnách, taky v naší továrně, protože tu potřebovali lidi do výroby. Taky se tam ty Němky měly špatně, tak jim náš děda nosil chleba a komunisti ho za to potom na chvíli vyhodili z práce. Potom je po válce odsunuli. Jedna Němka pak psala dědovi, jak to u nich vypadá. Rozbombardovaný baráky bez střech, neměli tam co jíst.“¹⁹⁵

Po osmé hodině večerní se městem rozšířila fáma, že se k městu blíží německé tanky. Ženy s dětmi pospíchaly domů, mnozí svěšovali ze svých domů československou státní vlajku. Jednalo se však o poplašnou zprávu. Těchto poplašných fám se ovšem objevilo během revolučních dnů několik.¹⁹⁶

5.2.6. Středa 9. května 1945

Obyvatelé od rána jásali, neboť i do Hořovic dorazila zpráva o kapitulaci Německa a o povolení odchodu německých jednotek po složení zbraní.

Opět se rozšířila poplašná zpráva, že po státní silnici jede luxusní vůz, ve kterém by mohl sedět prchající K. H. Frank. Nikdo si již nevšímal menší vlny vystěhovalců, neboť před radnicí vystupoval z auta policejní strážmistr a legionář Moutelík, který se vrátil z koncentračního tábora. V lidech stoupla víra, že se takto vrátí všichni nevinně věznění.

Po druhé hodině do města vjely první oddíly Ruské osvobozené armády, které se vracely z osvobozené Prahy. Místním obyvatelstvem byli vojáci nadšeně vítáni, bylo jim nabízeno pití a jídlo, které však často s díky odmítali a naopak dávali najevo, že jim nic neschází. Oddíly pokračovaly v cestě směrem na Jince, v Hořovicích však ještě došlo k setkání se skupinou odzbrojených německých SS vojáků. Ti byli nuceni zastavit a přihlížet

¹⁹³ podle ústního sdělení Václava Vojíře dne 11. listopadu 2015

¹⁹⁴ Státní okresní archiv Beroun. Fond Komise regionálních dějin při OV KSČ v Berouně 1971-1989. Karton. 2. Inv. č. 61. *Reportáž o květnových dnech ve městě.*

¹⁹⁵ podle ústního sdělení Václava Vojíře dne 11. listopadu 2015

¹⁹⁶ Státní okresní archiv Beroun. Fond Komise regionálních dějin při OV KSČ v Berouně 1971-1989. Karton. 2. Inv. č. 61. *Reportáž o květnových dnech ve městě.*

provolávání slávy Vlasovcům. Teprve po projetí ruských vojáků se mohli dát do pohybu i oni.¹⁹⁷

5.2.7. Čtvrtek 10. května 1945

Od časných hodin se v Hořovicích konaly přípravy k pietní tryzně za padlé a nevinné oběti, které padli v těchto květnových dnech. Občané se seskupili u Okresního úřadu, kde měl probíhat smuteční obřad. V poledne přijely tři vozy s americkými vojáky.¹⁹⁸ „Přijeli se podívat do Hořovic na náměstí, jak to vypadá. Tady bylo plné náměstí lidu, a oni začali rozhazovat žvýkačky, cigarety a zase odjeli.“¹⁹⁹ Krátce poté přijelo do Hořovic ruské vojsko. Pod rudou vlajkou, na níž byl státní znak SSSR, byli rudoarmějci přivedeni před rakve zemřelých. Smekli své čapky a vzdali hold zemřelým hrdinům. K rakvím dále přicházelo hasičstvo z celého okresu, četnictvo, policie, dívky v národních krojích.

Po skončení obřadů na hřbitově se lidé opět vraceli na náměstí, kam přijížděly vojenské a partyzánské oddíly vracející se vítězně z Prahy. Provolávání slávy těmto hrdinům nebralo konce. Druhá vlna vítání nastala po příjezdu dalších oddílů rudoarmějců. Dlouho do noci se bavily hloučky lidí s vojínů ruské armády. Obdivována byla hlavně jejich výzbroj, tanky či kulometry.²⁰⁰

5.3. Dozvuky revolučních událostí

Do města přijížděli další ruští vojáci a byli ubytováni i v rodinných domech. „Tady už Rusové neměli velkou práci, obsadili to tu. Někteří tu i padli, ale ty zastřelili ruští důstojníci, protože tu někteří z nich začali lézt za holkama, krást a ti důstojníci tu chtěli mít pořádek, aby je lidé měli rádi. K nám si dali do stodoly nákladák, a protože nestačily ubytovací prostory, tak dávali i Rusy k nám po barákách.“²⁰¹

Podle řady vzpomínek se řada Rusů chovala na našem území značně neurvale, docházelo ke krádežím hodinek, fotoaparátů a jiných hodnotných věcí. Nelze ovšem vztahovat tuto charakteristiku na všechny ruské vojáky. „Naše bezpečnostní orgány nebyly schopny proti takovým nezákonným činům zakročovat, protože jakékoliv střety se sovětskými vojáky byly vyloučeny již z toho důvodu, že byly považovány za politický akt proti „Rudé

¹⁹⁷ Státní okresní archiv Beroun. Fond Komise regionálních dějin při OV KSČ v Berouně 1971-1989. Karton. 2. Inv. č. 61. *Reportáž o květnových dnech ve městě.*

¹⁹⁸ Tamtéž

¹⁹⁹ podle ústního sdělení Václava Vojíře dne 11. listopadu 2015

²⁰⁰ Státní okresní archiv Beroun. Fond Komise regionálních dějin při OV KSČ v Berouně 1971-1989. Karton. 2. Inv. č. 61. *Reportáž o květnových dnech ve městě.*

²⁰¹ podle ústního sdělení Václava Vojíře dne 11. listopadu 2015

armádě osvoboditelce“ nehledě k tomu, že četnictvo a policie byly ozbrojeny jen lehkými ručními zbraněmi.“²⁰²

Hořovicemi také procházela skupina Vlasovců, pro které si do nedalekých Jinec zajeli Rusové a zajali je. „My jsme s dědou stáli na vršku u Dražovky a viděli jsme průvody Vlasovců, které Rusové hlídali samopaly. Vlasovci byli bosí, hladoví, byl to dost ošklivý pohled. Děda mě poslal koupit chleba, ten jsme jim tam pak hodili a to bylo, jako když to hodíš tygrům.“²⁰³

Nadále pracoval neúnavně národní výbor, zařizovaly se úřady, domy byly vyzdobeny vlajkami spojeneckých zemí. Nešťastnou náhodou byla zastřelena malá Jiřinka Boučková, zřejmě ruským vojákem. V neděli se konala další pietní tryzna za padlé hrdiny bojující v Praze.²⁰⁴

5.4. Odsun německého obyvatelstva

V roce 1938 bydlelo v celém okrese jen pět rodin německého původu.²⁰⁵ Za války se ovšem do města Hořovice nastěhovalo mnoho Němců, jednalo se například o úředníky nacistického okupačního aparátu.²⁰⁶

Přijetí Mnichovské dohody vyvolalo velkou uprchlickou vlnu směrem do vnitrozemí. Mezi uprchlíky byli zejména němečtí komunisté a sociální demokraté či sudetští Židé. Hořovicko dle údaje ze 7. října 1938 zachytilo 1 869 uprchlíků, z toho většina byla německé národnosti.²⁰⁷

Do Hořovic bylo již v dubnu 1938 nastěhováno kolem 630 uprchlíků z oblasti Chebska, Mariánských Lázní atd. Nastěhování byli do radničního sálu, sokolovny či do Lidového domu. Hořovická městská rada jim zabezpečila společné stravování na účet ministerstva sociální péče a postarala se také o jejich vykoupání v městských lázních.²⁰⁸

Tito lidé utíkali před Hitlerem, avšak ani mezi českým obyvatelstvem nebyli vítáni. Úředníci se snažili německých uprchlíků zbavit, postupně se rušily tábory uprchlíků

²⁰² TOPINKA, Jiří. *Paměti státního úředníka JUDr. Jaroslava Ročáka z let 1938-1948 (2. část)*. In *Minulosti Berounska 15*. Sborník Státního okresního archivu v Berouně. 1. vydání. Praha: Státní oblastní archiv v Praze, 2012. ISBN 978-80-86772-62-2. s. 238.

²⁰³ podle ústního sdělení Václava Vojíře dne 11. listopadu 2015

²⁰⁴ Státní okresní archiv Beroun. Fond Komise regionálních dějin při OV KSČ v Berouně 1971-1989. Karton. 2. Inv. č. 61. *Reportáž o květnových dnech ve městě*.

²⁰⁵ TOPINKA, Jiří. *Paměti státního úředníka JUDr. Jaroslava Ročáka z let 1938-1948 (1. část)*. In *Minulosti Berounska 14*. Sborník Státního okresního archivu v Berouně. 1. vydání. Praha: Státní oblastní archiv v Praze, 2011. ISBN 978-80-86772-57-8. s. 253.

²⁰⁶ TOPINKA, Jiří. *Němci na Berounsku a jejich odsun*. In *Minulosti Berounska 1*. Sborník Státního okresního archivu v Berouně. 1. vydání. Beroun: Okresní úřad Beroun, 1998. ISBN 80-238-1703-5. s. 174.

²⁰⁷ Tamtéž, s. 172-173.

²⁰⁸ Státní okresní archiv Beroun. *Kronika města Hořovic 1925-1945* (neinvent). s. 246.

v sokolovnách, hostincích a jinde a německé obyvatelstvo bylo z velké části transportováno z Berouna do Anglie. Po vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava se na Berounsku nacházelo pouhých padesát šest německých uprchlíků. Ti pak většinou skončili v nacistických věznicích a koncentračních táborech.²⁰⁹

Za války dále přicházeli na Hořovicko úředníci z Říše či ze sudetského území. Na jaře 1945 přes čs. území začali prchat lidé z německého Pruska a Slezska, kteří se báli postupujících sovětských vojáků. Odhadem prošlo Berounskem a Hořovickem kolem deseti tisíc utečenců, obce přitom byly nuceny se o ně postarat jako o národní hosty. Mnozí z uprchlíků přišli o život během náletů angloamerických letců, známý je případ náletu z 31. března 1945 na nádraží ve Zdicích, nedaleko Hořovic. Začátkem května se němečtí uprchlíci dali na pochod směrem k americkým liniím.²¹⁰

Po vypuknutí povstání se všichni zbývající Němci museli hlásit na příslušných četnických stanicích a byli prozatímně internováni například na obecních úřadech, jako tomu bylo i v Hořovicích. Snad nejhorší poměry byly ve sklepení hořovické radnice, kde byli vězni zadržováni několik měsíců ve velkém vlhku bez lékařské péče. Lépe na tom byli němečtí občané zadržovaní v závodní jídelně fy. Hofmann. Podíl jejich viny zkoumala nově ustanovená okresní vyšetřovací komise. Hořovická komise obdržela přes tisíc udání od místních obyvatel, mnohdy se jednalo o vyřizování vlastních účtů.²¹¹

Ze všech Němců se stali občané druhé kategorie, dokonce jim byly vyměřeny potravinové dávky, stejné, jaké pobírali Židé za války. Od června 1945 byli nuceni nosit bílé pásky s nápisem Němec, nesměli navštěvovat veřejné místnosti atd. Mnozí z nich se stali obětí nenávisť českých občanů.²¹² V okolí Hořovic vznikaly internační tábory pro Němce, nejbližší se nacházel v Jincích (později byl přemístěn do Podluh a poté do Praskoles), který nechvalně proslul i případy znásilňování ze strany strážců a vojáků Rudé armády. Za internaci museli Němci platit, přesto zde byly hrozná hygienická podmínky. Přes den tito Němci pracovali v okolních statcích a podnicích.²¹³ Sběrný tábor pro Hořovicko v Praskolesích ukončil činnost v září 1946.²¹⁴

Již od května však probíhaly v rámci odsunu transporty německého obyvatelstva, z berounského a hořovického nádraží odjížděly vlaky každý měsíc. Transporty směřovaly do

²⁰⁹ TOPINKA, Jiří. *Němci na Berounsku a jejich odsun*. In *Minulost Berounska 1*. Sborník Státního okresního archivu v Berouně. 1. vydání. Beroun: Okresní úřad Beroun, 1998. ISBN 80-238-1703-5. s. 173.

²¹⁰ Tamtéž, s. 177-178.

²¹¹ Tamtéž, s. 180.

²¹² Tamtéž, s. 182.

²¹³ Tamtéž, s. 186-187.

²¹⁴ Tamtéž, s. 194.

Písku, kde si je přebírala repatriační komise a velitelství 16. pěší divize, které odsun z této oblasti zajišťovalo. Na druhou stranu byli ale stále přivázeni praceschopní Němci na práci v zemědělství a průmyslu.

První transport, v rámci organizovaného odsunu, o kterém rozhodla československá vláda, přešel hranice s dvanácti sty Němci 25. ledna 1946. Zhruba tři čtvrtiny směřovaly do americké okupační zóny. Na Hořovicku se nacházelo v té době kolem tisíce Němců. Odsun z této oblasti byl naplánován na polovinu července 1946 a během dvou měsíců byl v podstatě ukončen.²¹⁵

²¹⁵ TOPINKA, Jiří. *Němci na Berounsku a jejich odsun*. In *Minulostí Berounska I*. Sborník Státního okresního archivu v Berouně. 1. vydání. Beroun: Okresní úřad Beroun, 1998. ISBN 80-238-1703-5. s. 192-193.

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo podat přehled toho nejdůležitějšího, co se v Hořovicích za 2. světové války odehrálo. Ukázalo se, že se jedná o velmi široké téma, neboť během šesti válečných let se toho v tomto malém středočeském městě stalo mnoho. Přestože tato práce zajisté nemohla obsáhnout všechny události, počáteční cíl je splněn a alespoň ty nejdůležitější jsou zde zaznamenány a zároveň jsou zasazeny do tehdejšího dobového kontextu. Zapomenuto není ani na každodenní život hořovických obyvatel.

Protektorát Čechy a Morava vznikl 16. března 1939, den po obsazení území okleštěné 2. republiky německými vojsky. Do Hořovic přijely první německé tanky 15. března 1939 před jedenáctou hodinou dopoledne. Lidé zůstávali zaražení a smutní, žádný odpor nenastal. Vojáci se ubytovali v několika budovách ve městě, například v učitelském ústavu či v sokolovně. Zakrátko byly Hořovice, nově Horschowitz, pod německým dohledem.

Po podpisu Mnichovské dohody se do bývalé Československé republiky dostala mimo jiné i německá nacistická strana NSDAP. V Hořovicích vznikla místní skupina (Ortsgruppe), jejímiž členy byli nejen němečtí občané, ale i místní kolaboranti. Dále zde fungovala i přidružená organizace NSDAP – německá mládež Hitlerjugend.

Velice výrazně byl německou okupací ovlivněn především každodenní život obyvatelstva. Přestože potraviny byly nově k dostání pouze na potravinové lístky, hladem se jako za první světové války netrpělo. Obyvatelé menších měst a vesnic se navíc měli lépe i díky vlastním domácím zvířatům a polím. Hořovičtí občané, pokud se tedy nejednalo o židovské obyvatelstvo, za okupace dále chodili do práce a do škol jako v každé jiné době, vše bylo ovšem přizpůsobené německému konceptu. Většina továren se přeorientovala na válečnou výrobu, ve školách se žáci povinně učili německy. Kultura a sport byly taktéž pod německým dohledem, nicméně se zde mimo odbojovou činnost asi nejvíce projevila vůle obyvatel vzdorovat a zachovat si vlastní tradice. V Hořovicích se hrály nadále české hry jako například Smetanova Prodaná nevěsta, koncertovaly zde místní orchestry – Dechový orchestr J. Vyskočila dokonce hrál v pražském rozhlasu, a konaly se sportovní soutěže například na nově otevřeném hořovickém koupališti. Německá okupace se pak dotkla nejcitelněji židovského a romského obyvatelstva.

V Hořovicích a okolí vznikaly také různé odbojové organizace. Nekomunistický odboj zde měl zastoupení například v podobě Obrany národa, jejímž velitelem hořovického okresu byl až do svého zatčení Karel R. Nový. V odboji byli dále například i hořovičtí hasiči a zmíněn je zde i JUDr. Václav Holý, který patřil k Ústřednímu vedení odboje domácího. Do komunistického odboje patřila například partyzánská skupina Brdy – Neliba. V případě tohoto odboje z okolí Oseka byly navíc Hořovice svědkem jeho tragického konce. Zde se totiž konal zvláštní soud, který odsoudil dvanáct podporovatelů této partyzánské skupiny k trestu smrti. Protikladem odboje se stala spolupráce s Němci, tedy kolaborace, která se v tomto městě vyskytla také.

8. května 1945 druhá světová válka v Evropě skončila. Poslední dny války se však v Hořovicích dělo ještě mnoho zajímavých a důležitých událostí. Objevili se zde například zástupci rudé, ruské osvobozené i americké armády, tedy všech tří armád, které se v této době na našem území vyskytovaly. Hořovice byly osvobozeny bez větších bojů, nicméně například na místním nádraží se odehrála tragická událost. Ve městě byla rovněž zorganizována výprava jedoucí na pomoc povstání v Praze. Rozporuplnou částí poválečného dění byl pak odsun německého obyvatelstva.

Resumé

The purpose of writing this bachelor thesis is to summarize important events and things which happened in Hořovice during World War II. It is a large topic because it contains six years under the Nazi's reign. This thesis mainly concerns with the origin of Protectorate of Bohemia and Moravia, arrival of the German to Hořovice, The National Socialist German Worker's Party in Hořovice, and also with everyday life during the war, local resistance and final days of occupation.

Hořovice was a small town at that time with five thousand inhabitants whose lives were significantly influenced by the war. One of the people there was Václav Vojříř who helped me to learn more about this grievous period of our history. Other information was gained from SOkA Beroun including the chronicle of Hořovice and some was also taken from basic literature to cover the whole topic.

Since 15th March 1939 Czechoslovakia was occupied by the German and 16th March 1939 the Protectorate of Bohemia and Moravia was established. German soldiers came to Hořovice shortly before noon 15th March. The local people did not put up any resistance. Soon after that the Nazis started to control everything. They also established a local group of NSDAP whose members were the Czech as well.

Everyday life was also importantly changed by the occupation. Basic food was regulated by ration cards, students at school had to learn German and information about the Third Reich, a lot of factories served the war industry. However people still enjoyed some cultural events and sport although they were limited by the Nazis. The most difficult time were experiencing the Jews.

After the beginning of the occupation some resistance groups in the area around Hořovice appeared. There were partisans not far away in Brdy, inhabitants of Hořovice were members of groups called Obrana národa, ÚVOD or KAR. A lot of people were executed trying to fight against the Nazis and their sacrifice should not be forgotten.

8th April 1945 ended the World War II in Europe. A lot of things in Hořovice happened in the final days of the war. The town was liberated by Russian Liberation Army but a few American soldiers also appeared there. In the end the Red Army arrived to Hořovice. An expedition in order to help the capital city was also organized there. Important events took place across the whole town such as the leaving of "national guests".

Prameny a literatura

Archivní prameny

Státní okresní archiv Beroun. Inventář: Národně socialistická německá dělnická strana: místní skupina Hořovice (1927) 1939-1945 (1960).

Státní okresní archiv Beroun. Fond Komise regionálních dějin při OV KSČ v Berouně 1971-1989. Karton 2. Inv. č. 68. *Souhrnná zpráva o činnosti partyzánské skupiny KAR.*

Státní okresní archiv Beroun. Fond Komise regionálních dějin při OV KSČ v Berouně 1971-1989. Karton 2. Inv. č. 69. *L. Šášek: Paměti starého lesníka a myslivce.*

Státní okresní archiv Beroun. Fond Komise regionálních dějin při OV KSČ v Berouně 1971-1989. Karton. 2. Inv. č. 61. *Reportáž o květnových dnech ve městě.*

Státní okresní archiv Beroun. Knihovna okresního archivu v Berouně. Sign. XXII-429. *Sládek, F. Květnové dny na Berounsku v roce 1945.*

Státní okresní archiv Beroun. *Kronika města Hořovic 1925-1945* (neinvent).

Státní okresní archiv Beroun. Fond OÚ Hořovice. Karton 60. Inv. č. 806. *Vyhlášky vydané od 15. 3. 1939.*

Literatura

AMORT, Čestmír. *Partyzáni na Podbrdsku*. 1. vydání. Praha: Naše vojsko, 1958.

AUSKÝ, Stanislav A. *Vojska generála Vlasova v Čechách*. 2. vydání. Praha: Vyšehrad, 1992. ISBN 80-7021-096-6.

FRAJDL, Jiří. *Protektorát Čechy a Morava 1939-1945*. 1. vydání. Moravská Třebová: DIATEXT, 1993.

GEBHART, J. - KUKLÍK, J. *Dramatické i všední dny protektorátu*. 1. vydání. Praha: Themis, 1996. ISBN 80-85821-35-4.

Hrdinové sokolské župy Rokycanova 1939-1945. 1. vydání. Rokycany: Sokolská župa Rokycanova, 1947.

HYNEK, Michal. *Muži v druhé linii*. 1. vydání. Cerhovice: Obecní úřad Cerhovice.

KÁRNÍK, Z. – VELFL, J. *Po stezkách brdských partyzánů*. 1. vydání. Praha, 1985.

KOKEŠ, Josef. *Z historie hudebních souborů na Berounsku a Hořovicku*.

KURAL, V. – ŠTĚPÁNEK, Z. *České národní povstání v květnu 1945*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1376-5.

MARŠÁLEK, Pavel. *Protektorát Čechy a Morava: státoprávní a politické aspekty nacistického okupačního režimu v českých zemích 1939-1945*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0302-0.

MICHLOVÁ, Marie. *Protentokrát aneb česká každodennost 1939-1945*. Řitka: Nakladatelství Čas, 2012. ISBN 978-80-87470-60-2.

NIKODÉMOVÁ, Jiřina. *Hořovice 12. leden 1944*. 1. vydání. Beroun: DPV OV KSČ, 1984.

PLECITÝ, B. – ČERNÝ, P. *Osudný den: Historie partyzánské skupiny v krytu u Újezda na Hořovicku (1941 – 1945)*.

SAMEC, Zdeněk. *Proměny a příběhy Hořovic 1*. 1. vydání. Hořovice: Podbrdské vydavatelství, 2006. ISBN 80-239-7236-7.

SAMEC, Zdeněk. *Proměny a příběhy Hořovic 2*. 1. vydání. Hořovice: Podbrdské vydavatelství, 2008. ISBN 978-80-254-3409-3.

SAMEC, Zdeněk. *Proměny a příběhy Hořovic 3*. 1. vydání. Hořovice: Podbrdské vydavatelství, 2014. ISBN 978-80-260-7157-0.

Sborník dokumentů a vzpomínek na revoluční dny 1945: *Květen 1945 ve středních Čechách*. Praha: Orbis, 1965.

Sborník Státního okresního archivu v Berouně: *Minulostí Berounska 1*. 1. vydání. Beroun: Okresní úřad Beroun, 1998. ISBN 80-238-1703-5.

Sborník Státního okresního archivu v Berouně: *Minulostí Berounska 2*. 1. vydání. Beroun: Okresní úřad Beroun, 1999. ISBN 80-238-3529-7.

Sborník Státního okresního archivu v Berouně: *Minulostí Berounska 3*. 1. vydání. Beroun: Okresní úřad Beroun, 2000. ISBN 80-238-5059-8.

Sborník Státního okresního archivu v Berouně: *Minulostí Berounska 9*. 1. vydání. Praha: Státní oblastní archiv v Praze, 2006. ISBN 80-86772-21-7.

Sborník Státního okresního archivu v Berouně: *Minulostí Berounska 13*. 1. vydání. Praha: Státní oblastní archiv v Praze, 2010. ISBN 978-80-86772-48-6.

Sborník Státního okresního archivu v Berouně: *Minulostí Berounska 14*. 1. vydání. Praha: Státní oblastní archiv v Praze, 2011. ISBN 978-80-86772-57-8.

Sborník Státního okresního archivu v Berouně: *Minulostí Berounska 15*. 1. vydání. Praha: Státní oblastní archiv v Praze, 2012. ISBN 978-80-86772-62-2.

SCHELLE, K. HORÁKOVÁ, M. SALÁK, P. TAUCHEN, J. *Protektorát Čechy a Morava - jedna z nejtragičtějších kapitol českých novodobých dějin (vybrané problémy)*. Ostrava: Key Publishing, 2010. ISBN 978-80-904522-0-6.

ZENTNER, CH., BEDÜRFTIG, F. (Hrsg.): *Das grosse Lexikon des Dritten Reiches*. München 1985. ISBN 3-517-00834-6.

Internetové zdroje

Český rozhlas [online]. Dostupné z:

<http://www.rozhlas.cz/bitvaorozhlas/bitva/_zprava/bitva-o-rozhlas-zacne-v-poledne--1473832> [Cit. 2016-07-02].

Encyklopedie ČSSD založena ke 135. výročí založení strany [online]. Dostupné z:

<<http://www.historiecssd.cz/h/holy-vaclav/>> [Cit. 2016-07-02].

Fronta.cz. [online]. Dostupné z: <http://www.fronta.cz/dotaz/trest-smrti-za-poslech-ciziho-rozhlasu> [Cit. 2016-26-03].

Wikipedie. Obrana národa [online]. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Obrana_n%C3%A1roda [Cit. 2016-07-02].

Vzpomínky pamětníka Václava Vojíře

Seznam příloh

Obrazové přílohy

1) Celkový pohled na město Hořovice 1939

Zdroj: MHT - Vlastivědný dokumentační fond. [online]. Dostupný z: <<http://podbrdsko-encyklopedie.cz/cz/>> [Cit. 2016-07-02].

2) Představení Prodané nevěsty pod Remízkiem 1941

Zdroj: MHT - Vlastivědný dokumentační fond. [online]. Dostupný z: <<http://podbrdsko-encyklopedie.cz/cz/>> [Cit. 2016-07-02].

3) Plakát k divadelnímu představení Zuzana Vojířová

Zdroj: foto autor, materiál z osobních věcí Václava Vojíře

4) Vysvědčení ze školního roku 1942/1943

Zdroj: foto autor, materiál z osobních věcí Václava Vojíře

5) Plakát k otevření koupaliště 1939

Zdroj: MHT - Vlastivědný dokumentační fond. [online]. Dostupný z: <<http://podbrdsko-encyklopedie.cz/cz/>> [Cit. 2016-07-02].

6) VS Mládenci Hořovice 1943

Zdroj: SAMEC, Zdeněk. *Proměny a příběhy Hořovic I*. 1. vydání. Hořovice: Podbrdské vydavatelství, 2006. ISBN 80-239-7236-7.

7) Dechový orchestr J. Vyskočila 1944

Zdroj: KOKEŠ, Josef. *Z historie hudebních souborů na Berounsku a Hořovicku*.

8) Personální obsazení Ortsgruppe Hořovice (1. část)

Zdroj: Státní okresní archiv Beroun. Fond NSDAP Hořovice a Zdice (1935-1945). Karton 3. Inv. č. 41. *Personální obsazení stranických funkcí NSDAP Hořovice*.

9) Personální obsazení Ortsgruppe Hořovice (2. část)

Zdroj: Státní okresní archiv Beroun. Fond NSDAP Hořovice a Zdice (1935-1945). Karton 3. Inv. č. 41. *Personální obsazení stranických funkcí NSDAP Hořovice*.

10) Strhávání německých nápisů 1945

Zdroj: MHT - Vlastivědný dokumentační fond. [online]. Dostupný z: <<http://podbrdsko-encyklopedie.cz/cz/>> [Cit. 2016-07-02].

11) Němci u nádraží 1945

Zdroj: MHT - Vlastivědný dokumentační fond. [online]. Dostupný z: <<http://podbrdsko-encyklopedie.cz/cz/>> [Cit. 2016-07-02].

12) 13) Rudá armáda na náměstí 1945

Zdroj: MHT - Vlastivědný dokumentační fond. [online]. Dostupný z: <<http://podbrdsko-encyklopedie.cz/cz/>> [Cit. 2016-07-02].

14) Návrat hořovické jednotky z Prahy 1945

Zdroj: MHT - Vlastivědný dokumentační fond. [online]. Dostupný z: <<http://podbrdsko-encyklopedie.cz/cz/>> [Cit. 2016-07-02].

15) Odchod německého obyvatelstva 1945

Zdroj: MHT - Vlastivědný dokumentační fond. [online]. Dostupný z: <<http://podbrdsko-encyklopedie.cz/cz/>> [Cit. 2016-07-02].

16) Výklad norimberských rasových zákonů

Zdroj: Státní okresní archiv Beroun. Fond NSDAP Hořovice a Zdice (1935-1945).

17) Budova bývalého sídla NSDAP v Hořovicích, č. p. 248

Zdroj: foto autor

18) Socha obětí 1. a 2. světové války

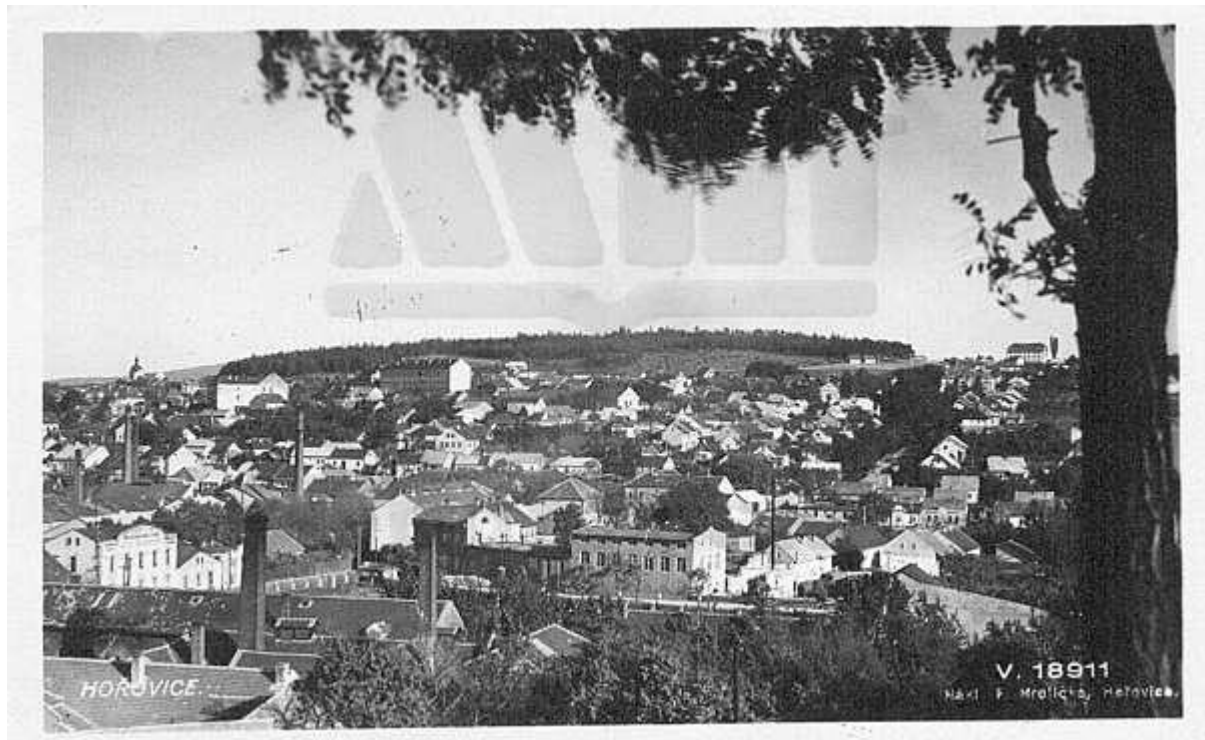
Zdroj: foto autor

Textová příloha

Přepis rozhovoru s pamětníkem

Přílohy

Obrazová příloha

1) Celkový pohled na město Hořovice 1939

2) Představení Prodané nevěsty pod Remízkiem 1941

3) Plakát k divadelnímu představení Zuzana Vojířová

**THEATERDILETTANTENVEREIN
IN HORSCHOWITZ.**

**SPOLEK DIVADELNÍCH OCHOTNÍKŮ
V HOŘOVICÍCH.**

SONNTAG DEN 2. MAI 1943

NEDĚLE DNE 2. KVĚTNA 1943

**Mit dieser Vorstellung feiert der Theaterdilettantenverein in Horschowitz seine 80jährige Tätigkeit!
Tímto představením oslavuje Spolek divadelních ochotníků v Hořovicích 80 roků své bohaté působnosti!**

JOHANN - BOR - JAN:

Susanne Vojíř * Zuzana Vojířová

Ballade in 3 Aufzügen (7 Bildern) nach der Novelle von Fr. Kubka. - Balada o 3 jednáních v 7 obrazech podle povídky Fr. Kubky.

Spielleitung:
Režie: **A. ROB**

Ausstattung:
Výprava: **O. VAVŘÍK**

Licht:
Světlo: **A. VEČER**

Spielwart:
Inspice: **B. ČECH**

Peter Wok, Regierender Herr des Hauses Rosenberg Katharina von Ludanitz, seine Gattin Susanne Vojíř Sigmund, Susannas Bruder, Müller in Seletsch Andreas Zacharias, Susannas Bräutigam Ursula, Susannas Grossmutter Adam von Grätz, Oberster Burggraf d. Königreiches Böhmen Thomas Roh von Wilkanow Peter Dohalský von Dohalitz Johann Lazecký von Písnitz Wenzel Kapoun von Swojkau Margarete Tejn, Lehrerin von Peter Woks Frauenzimmer Alena Jana Kathi Zwergin Barbara, Dienerin der Frau Katharina Johann Budař, Sobieslauer Bürger und Fleischer Jelinek, Sobieslauer Bürger und Schneider Kuneš Ponešický Simon Věrník, Prediger der Brüdergemeinde Andreas Scholius, Leibarzt Peter Woks Wenzel Březan, Familienchronist u. Archivar Pflegerin Veronika Bětka Dorka Jirka, Schäfer Vojtek, Schafhirt Picha, Bauer Peter Vojíř von Sabinow, Gutsherr in Seletsch	Boh. Beneš A. Cedivodová T. Bobová Jar. Sedláček V. Schníder M. Čechová A. Truxa J. Raž K. Kratochvíl St. Bubník R. Lukeš V. Divišová B. Ševčíková I. Štěpánková J. Soltraňková E. Vlachová K. Joneček Fr. Stejskal J. Krejmer K. Lukšík Fr. Morávek Al. Basař K. Dvořák M. Stambergová M. Kamišová J. Eklavá J. Cedivoda J. Šmejkal J. Bartoš A. Holman	Petr Vok, vladě domu rožmberského Kateřina z Ludanic, jeho chof Zuzana Vojířová Zikmund, Zuzčín bratr, mlynář v Zelči Ondřej Zachar, Zuzčín ženich Voršila, Zuzčina babička Adam z Hradce, nejvyšší purkrabě království Českého Tomáš Roh z Vilkanova Petr Dohalský z Dohalic Jan Lazecký z Písnice Václav Kapoun ze Svojkova Tejnská Markyta, učitelka traucimoru Petra Voka Alena Kamornice Petra Voka Jana Kačenka Trpaskyně Barborka, služebnice paní Kateřiny Jan Budař, měšťan a řezník soběslavský Jelinek, měšťan a krejčí soběslavský Kuneš Rybníkáři Ponešický Simon Věrník, kazatel Jednoty bratrské Andreas Scholius, osobní lékař Petra Voka Václav Březan, rodopisec a archivář Chůva Veronika Služebnice paní Zuzany Bětka Dorka Jirka, ovčák Vojtek, pasák ovcí Picha, sedlák Petr Vojíř ze Sabinova, Zeman v Zelči
---	---	---

Mitglieder der Gesandtschaft, Bürger u. Bürgerinnen, Waffenträger, Musikanten u. Diener
 Zeit und Ort der Handlung: Südböhmen in den Jahren 1587 bis 1620 — Erster Aufzug: Stube in der Mühle zu Seletsch (1587); Stube des Krummauer Schlosses (1589) — Zweiter Aufzug: Halle des Krummauer Schlosses (1601) und Woks Schlafzimmer im Wittingauer Schloss (1611) — Dritter Aufzug: Stube in Špulits Haus in Sobieslau (1613) und Schafstall des Seletscher Gutsherrn (1620)

Členové poselstva, zemané, měšťané a měštky, zbrojnoši, hubovníci a sluhové
 Děje se v jižních Čechách v letech 1587 až 1620 — První dějství: Sednice zelečského mlýna (1587); jizba bechyňského zámku (1587); jizba na zámku krumlovském (1589) — Druhé dějství: Dvoraň krumlovského zámku (1601) a Vokova ložnice na zámku v Třeboni (1611) — Třetí dějství: Jizba Špulitovského domu v Soběslavi (1613) a ovčín zelečského zemana (1620)

Während der Aufführung sind Kundgebungen des Publikums (Klatschen u. s. w.) verboten

Průběhem dějství jsou projevy obecnstva (tleskání a p.) zakázány

Beginn immer pünktlich um 19 Uhr - Začátek vždy přesně v 19 hodin

PLATZPREISE: Sperrsitz K 15⁻, I. Platz K 12⁻, II. Platz K 10⁻, Stehplatz K 5⁻
 CENY MÍST: Křeslo K 15⁻, I. místo K 12⁻, II. místo K 10⁻, místo k stání K 5⁻

Im Saale des Rathauses in Horschowitz. * V sále hotelu Radnice v Hořovicích.

Juden Eintritt verboten!

Židům vstup zakázán!

4) Vysvědčení ze školního roku 1942/1943

DEUTSCHES REICH. — NĚMECKÁ ŘÍŠE.
PROTEKTORAT BÖHMEN UND MÄHREN. — PROTEKTORÁT ČECHY A MORAVA.

Land *Böhmen*
 Země *Čechy*

Politischer Bezirk *Braun*
 Politický okres *Braun*

Hauptschule *für Jungen*, mit tschechischer Unterrichtssprache in *Horschowitz*
 Hlavní škola *chlapčeská* s českým jazykem vyučovacím v *Horschowitz*

Klasse *III. b*
 Třída *III. b*

Zahl *31*
 Číslo *31*

Jahreszeugnis.
Výroční vysvědčení.

Schuljahr 19 *42/19 43.*
 Školní rok

Václav VOJÍŘ

Volkszugehörigkeit *česká*, Staatsangehörigkeit *Protektorát Čechy a Morava*
 národnosti *česká*, státní příslušnosti

geboren am *28. října* in *Horschowitz*
 narozen dne *28. října* 19 *30.* v *Horschowitz*

polit. Bezirk *Braun*, Religion
 polit. okres *Braun*, náboženství *katolického*

überhaupt in die Schule eingetreten in *Horschowitz* am *1. srpna* 19 *36.*
 začal chodit do školy vůbec v *Horschowitz* dne

in die Hauptschule mit *českým* Unterrichtssprache am *1. srpna* 19 *41.*
 do hlavní školy s *českým* jazykem vyučovacím dne

Betragen: *dobrou věd. chvalitebně*
 Chování:

Verbindliche Gegenstände: Povinné předměty:	Fortgang: Prospěch:
Deutsch Německý jazyk	<i>vorzüglich - vylorný</i>
Religion Náboženství	<i>vorzüglich - vylorný</i>
Tschechisch in Verbindung mit Aufsatzlehre Český jazyk s naukou o písemnostech	<i>vorzüglich - vylorný</i>
Erdkunde Zeměpis	<i>vorzüglich - vylorný</i>
Geschichte Dějepis	
Naturgeschichte Přírodopis	<i>lobenswerd - chvalitebný</i>
Naturlehre Přírodopyt	<i>vorzüglich - vylorný</i>
Rechnen in Verbindung mit einfacher Buchführung Počty s jednoduchým účetnictvím	<i>vorzüglich - vylorný</i>
Raumlehre und geometrisches Zeichnen Měřictví a rýsování	<i>lobenswerd - chvalitebný</i>
Zeichnen Kreslení	<i>lobenswerd - chvalitebný</i>
Schönschreiben Krasopis	
Knabenhandarbeiten Chlapecké ruční práce	<i>vorzüglich - vylorný</i>
Weibl. Handarb. mit Hauswirtschaftslehre Divčí ruční práce s naukou o dom. hosp.	
Gesang (musikalische Erziehung) Zpěv (hudební výchova)	<i>vorzüglich - vylorný</i>
Leibeserziehung Tělesná výchova	<i>vorzüglich - vylorný</i>

5) Plakát k otevření koupaliště 1939

V neděli dne
30. července
1939

Slavnostní otevření městského koupaliště v Hořovicích

O 1/2 10. hod. dopol.:

Oficiální předání koupaliště veřejnosti zástupcem
města Hořovic. - Proslovy zástupců úřadů a korporací.

O 10. hod. dopol.: PLAVECKÉ ZÁVODY:

1. 50 m vol. zp. — dorost příchozí.
2. 50 m prsa — dorostenky příchozí.
3. 100 m vol. zp. — muži.
Čestná cena fy FR. HRDLIČKA, továrna
na kalendáře a knihtiskárna v Hořovicích.
4. 100 m prsa — ženy.
Čestná cena čestného předsedy spolku „Mládenci“
v Hořovicích, p. lékárníka J. SCHALLERA.
5. 100 m znak — muži.
6. 400 m vol. zp. — ženy.
7. 200 m prsa — muži.
8. 100 m znak — ženy.
9. 3 × 100 m poloh. štafeta — muži.
10. **Exhibice skoků.**
11. **Polový turnaj** o čestnou cenu
městského koupaliště:
Č. P. K. — SK. Slavia Praha.
A. P. K. — AC. Sparta Praha.

O 1/2 3. hod. odpol.: PLAVECKÉ ZÁVODY:

1. 50 m vol. zp. — muži příchozí.
2. 50 m vol. zp. — dorostenky příchozí.
Čestná cena spolku „MLÁDENCI“ v Hořovicích.
3. 100 m prsa — muži.
Čestná cena fy JOSEF KEBRDLE,
továrna na harmoniky v Hořovicích.
4. 100 m vol. zp. — ženy.
5. 200 m vol. zp. — muži.
6. 200 m prsa — ženy.
7. 800 m vol. zp. — muži.
8. 3 × 100 m poloh. štafeta — ženy.
9. 4 × 100 m vol. zp. — muži.
10. **Exhibice skoků.**
11. Ukázka záchrany tonoucích.
12. **Finále turnaje ve vodním polu:**
Utkání o III. a IV. místo.
Utkání o I. a II. cenu.

Závody konají se pod vlajkou Č. A. P. S. Praha v rámci příprav na olympiádu v Helsinkách
ve Finsku. Startuje 50 nejlepších plavců a plavkyň z pražských klubů: A. P. K., Č. P. K.,
SK. Slavia a AC. Sparta. Přihlášky na závody pro příchozí přijímá do 28. t. m. plavčík měst. koupaliště.

Technické vedení: Pořadatelský sbor sportovního odboru spolku „Mládenci“ v Hořovicích.

Vstupné na celý den: Sedadlo K 6'—, k stání K 3'—, stud. K 2'—, děti 50 hal.
Majitelé předplatného: Sedadlo K 5'—, k stání K 2'—, stud. K 1'50.

O 8. hod. večerní:

PŘÁTELSKÁ ZÁBAVA v restauraci měst. koupaliště

Účinkuje jazz-orchester kap. Vyskočila. - Vstupné K 3'— za osobu.

Navštěvujte městské koupaliště v Hořovicích!

Propagujeme plování - Učte se plavat!

6) VS Mladenci Hořovice 1943

7) Dechový orchestr J. Vyskočila 1944

8) Personální obsazení Ortsgruppe Hořovice (1. část)

NSDAP.-Ortsgruppe Hanešbouda..... Kreis Pilsen		
Dienststelle in : (Ort, Strasse, Haus Nr.) Horechowitz, Poststr. 246		
Fernmündlich zu erreichen unter Nr. 206 / Horechowitz, Pilsen.		
Dienststunden: Tag Dienstag..... Stunde: 20 ~ 22 Uhr...		
Dtsch. Haush.:	Dtsch. Einwohner	Parteilgenossen ...
	männl. weibl.	männl. weibl.
Nicht erfassbar, da Quartale Schwankungen durch Lagerhaltung, Standort-Verwaltung und Heeresforstamt.		
<u>Pol. Leiter der Ortsgruppe:</u>		
	<u>Ortsstab Horechowitz:</u>	<u>Jinets:</u>
<u>Ortsgruppenleiter :</u>	Gerald Josef, Dr. Ing., Werkdirektor.	---
<u>Organisationsleiter:</u>	Altmann Otto, Ing, Forstassistent Kriegsmaschinenwerkstatt-Inspektor.....	Hlankenburg J. Wehrm. Angest.
<u>Personalamtsleiter:</u>	Beer Hans, Postassistent	Tausch Hans Wehrm. Angest.
<u>Kassenleiter:</u>	Gardelke, Pilsen	---
<u>Schulungsleiter:</u>	Zienert Anton, Heeresforstangest.	Fasel Paul Obergruppenleiter Wehrm. Angest.
<u>Propagandaleiter:</u>	Foy Wilhelm, Überführter	Kramen Gustav Wehrm. Angest.
<u>Presseamtsleiter:</u>	Foy Wilhelm	Kramen Gustav
<u>NSBO (DAP-Ortsobmann):</u>	Ogrišek Stefan, Dipl. Ing.	Jochum Alfred Wehrm. Angest.
<u>Amt f. Volkswohlfahrt (NSV):</u>	Gerald	---
<u>Amt f. NSKOV:</u>	Beer Hans, Postassistent	Hcha Alois Wehrm. Angest.
<u>Besuftr. f. Rassenpolitik:</u>	Hannemann Karl, Hevierführter	Hartinger Joh. Wehrm. Angest.
<u>-" f. Volkstumsfragen:</u>		"
<u>NS-Frauenschrift:</u>	Gerald Magda	Roth Alma / Sell
<u>Ausbildungsleiter:</u>	Zienert	Fasel
<u>Besuftr. f. Altmaterialeff.:</u>	Gerald	Snack
<u>Hptst. Sportleiter:</u>	Zienert	Fasel
<u>-" Sondersaufg.:</u>	Gerald	Snack
<u>-" Statistik:</u>	---	---
<u>-" Kultur:</u>	Foy	Kazakronen
<u>-" Film:</u>	Zienert	Fasel
<u>-" Rundfunk:</u>	Zienert	Fasel

9) Personální obsazení Ortsgruppe Hořovice (2. část)

Beauftr.f.Schadenverhütg.: Nerth Bruno, Revierförster
 Hptst.Hilfskassenobmann: Nerth

Krcma Alois
 Kantineur
 Krcma

Zellenleiter:

04-07		
Zelle 01	/Block:01-	/ Knaack Robert, Oberlehrer
-"-	/ -"-	/
-"-	/ -"-	/
-"-	/ -"-	/
-"-	/ -"-	/
-"-	/ -"-	/

Blockleiter:

Block 01	Horschowitz, Sabra Franz, Postbesitzer
Block 02	Honisch Richard, Dipl.Ing. Zditz
Block 03	Konrau, Gerald Josef
Block 04	Jáncz, Sirent Johann, Wehrmachtsangestellter
Block 05	Jachspkau, Weidner Jarmil, Ing., Werkedirektor
Block 06	Hl. Anton, Telkau, Wehrmachtsangestellter
Block 07	Strasckitz, Boob - Walter, Revierförster
Block 08
Block 09
Block 10
Block 11
Block 12

10) Strhávání německých nápisů 1945

11) Němci u nádraží 1945

12) 13) Rudá armáda na náměstí 1945

14) Návrat hořovické jednotky z Prahy 1945

15) Odchod německého obyvatelstva 1945

16) Výklad norimberských rasových zákonů

Nur für den Dienstgebrauch!

The diagram illustrates the racial classification of individuals based on their ancestry according to the Nuremberg Laws. It shows six scenarios in a 2x3 grid, with 'Großeltern' (Grandparents) and 'Eltern' (Parents) represented by circles. The resulting classification is shown at the bottom of each scenario:

- Scenario 1:** All grandparents are white (Aryan). Parents are white. Result: Deutschblütiger.
- Scenario 2:** One grandparent is black (Jewish), one is white. Parents: one half-black, one white. Result: Mischling 1. Grades.
- Scenario 3:** Two grandparents are black, one is white. Parents: one half-black, one half-white. Result: Mischling 1. Grades.
- Scenario 4:** Two grandparents are black, one is white. Parents: one black, one white. Result: Mischling 2. Grades.
- Scenario 5:** Three grandparents are black, one is white. Parents: one black, one half-black. Result: Jude.
- Scenario 6:** All four grandparents are black. Parents: one black, one black. Result: Jude.

Legend:

- — Deutschblütiger
- ◐ ◑ — Mischling
- ◒ ◓ — Jude

Mischlinge gelten als Juden, wenn:

- der jüdischen Religionsgemeinschaft zugehörig
- wenn mit einem Juden verheiratet
- aus einer Ehe mit einem Juden stammt, die nach dem 13. 9. 1935 geschlossen wurde
- aus verbotenen außerehelichen Verhältnissen mit einem Juden stammt und nach dem 31. 7. 1936 außerehelich geboren wurde

Informationsgesetz über die Erbfolge der NSDAP, Polen. 19 - 1938

17) budova bývalého sídla NSDAP v Hořovicích, č. p. 248

18) socha obětem 1. a 2. světové války

Textová příloha

Přepis rozhovoru s pamětníkem (11. 11. 2015)

Jméno: Václav Vojíš

Datum narození: 28. 10. 1930

Bydliště: Hořovice

Jak to tu vypadalo, když nás Němci obsazovali?

Nejdříve jsme se to dozvěděli z rozhlasu, že Němci obsazují naši republiku. Taky tam říkali, aby byl všude klid, aby nevznikaly žádné boje. Do Hořovic přijeli Němci na motorkách se sajdkárami. Jeli po ulicích, lidi stáli, koukali. To víš, já jsem z toho neměl rozum, tak jsem je pozdravil Guten Tag a oni taky odpověděli. Potom začali hledat, kde se ubytují.

Byl tu velký smutek, když to člověk prožíval jako žák, tak ve škole ti učitelé přišli takoví smutní a říkali, abychom se do ničeho nepouštěli. Němci čekali, že tady lidi budou proti nim něco dělat, jenže to nešlo, byla to obrovská přesila, že si nikdo nedovolil se bránit, takže jsme se jen koukali, jak to tu obsazují. Vyvěsili si tu všude hákové kříže a začali tu také měnit české názvy za německé. Okamžitě také začali okukovat továrny. Tady nad námi bydlely dvě mladé holky, tak se tu hned zastavili dva vojáci. Někteří z Němců uměli i česky, protože mohli být z pohraničí, jako zrovna tihle dva, kteří začali těm holkám říkat, že jedou na Polsko a že se za měsíc pro ně vrátí. Byli opravdu ve velké náladě. Začaly také hned domovní prohlídky gestapem, hlavně měli zaměřeno na sokoly a komunisty. A začalo se zavírat, protože se potřebovali zbavit lidí, kteří by začali organizovat nějaké činnosti. A taky okamžitě začali sbírat Židy. Byli tady některý, jako třeba tady dole u Bakulů, kteří měli za manželku Němku, tak ty nesebrali a dali jim tu hvězdu. Oni měli výbornou policii, všechno si zjistili. Zatkli tu hned ty dva z úřadu, Moutelíka a Váchu.

Než nás obsadili, tak byla velká mobilizace. Povolali do armády i ty, co byli v civilu, záložníky. Můj táta měl nějaké potvrzení, že nemůže dýchat, tak se z toho vysekal. To bylo těsně, než nás obsadili. Čs. armáda se však chtěla bránit, jenže pak přišla ta Mnichovská dohoda, že se vzdáme beze zbraní. Dodnes není vyřešené, jestli bychom se ubránili. Pak šli na to Polsko, ti se bránili, a měli to tam všechno zničený.

Hned v tom začátku, dokud ještě mohli, tak letci ulétli do Anglie a spousta vojáků taky přes těžké podmínky emigrovala do zahraničí. V Anglii byli i vojáci z Hořovic. Jména si už

nepamatuju, spíše podle vidění. Němci je přesvědčovali, aby bojovali spolu s nimi, ale to nikdo nechtěl, tak proto se snažili utéct.

Taky se tu hned začal organizovat ten odboj. To byl ten Holý, Šillinger v Cerhovicích a ten kryt u Oseka.

Co se změnilo například ve škole, kam si chodil?

V Hořovicích fungovalo škol několik, byla zde škola obecná, měšťanská, průmyslová, hospodářská a odborná. Byl tu i Učitelství ústav, který byl ale po okupaci ihned zrušen a nastěhovali se tam němečtí vojáci.

Ve škole se změnilo to, že jakmile nás obsadili, tak hned za krátkou dobu zavřeli učitele Ferdinanda Habětína, Sokola. Taky byl v odboji a ten už se nevrátil. Zavládl tam takový smutek. A pak přišla různá nařízení. Učili jsme se německou hymnu a ve škole jsme museli zdravít Heil Hitler a už to byla taková potupa. Ve škole se také okamžitě vyvěsily obrázky Hitlera. Okamžitě se zavedla výuka němčiny, i když mě to zrovna bavilo.

Po školách chodily německé kontroly, potom začali chodit i němečtí doktoři, že nás budou očkovat. Tenkrát se říkalo, že na nás budou zkoušet nějaká séra, buď aby nás nějak otupili nebo abychom už nemohli mít děti. Takto chtěli náš národ pomalu ničit. Naštěstí ti naši čeští učitelé nám hodně pomáhali. Oni věděli dopředu, že ti doktoři přijedou a řekli nám o tom. My jsme pak vyskákali z oken a utekli jsme.

Začaly se také vyměňovat učebnice. Všude byly nejprve německé nápisy, pak až ty české. Protože nemohli všechny učebnice hned vyměnit, tak když třeba v učebnici byla Československá republika, tak nám učitelka dala pásky, abychom to přelepili a přepsali na Protektorát Čechy a Morava.

Se školou jsme chodili sbírat mandelinku. Tenkrát jich bylo na bramborách tolik, že úplně sežraly tu rostlinu. Dokonce se tvrdilo, že nám ji sem házela spojenecká letadla.

Ve škole byly i uhelné prázdniny, protože nebylo uhlí. A ono v té době padalo zrovna tolik sněhu. Když jsme šli na Podluhy, tak ti cestáři to nestačili uklízet, tak se dělaly tunely. To bylo sněhu jako do našeho prvního patra. Takže ti kluci, co šli z Podluh, si museli dělat tunely nebo jim pomohli tátové. A nebyly kožené boty, chodilo se v dřevácích. To byly boty s dřevěnou podrážkou, a ta se neohýbala. V létě jsme chodili bosí.

Potom jsi nastoupil do práce, co se tam změnilo?

Já jsem nastoupil ve čtyřicátém čtvrtém roce. Museli jsme jít na německý pracovní úřad a oni tam určili, kde můžeš pracovat. Kdo byl velký a silný, tak šel na těžké práce – na

slévače, do dolů. Taky jsme tam dostali pracovní knížky. Já jsem byl slabší postavy a měl jsem tam napsáno, že chci jít na nástrojaře. Tak ti Němci po sobě tak koukali, a pak mi tam dali razítko, že jo. Pracovalo se deset hodin denně.

V těch továrnách se dělala hodně vojenská výroba. U nás v továrně Otto Hofmann se dělaly velké kotle pro velkokuchyně, které pak šly na frontu do vývařoven, tam se moc sabotáže dělat nedaly. Taky se tam vyráběly periskopy do ponorek. Můj otec dělal vedoucího, ale chodily tam německé kontroly. Taková perlička je, že v dubnu před revolucí se zase posílala zásilka na frontu a rakouský důstojník na to dohlížel. Přišel k mému tátovi a povídá, že ty kotle už na frontu nedojdou, že do měsíce bude Hitler kaput. Tenhle důstojník byl z wehrmachtu, tam nebyli tak zfanatizovaní, jako ti mladí kluci u SS.

Průměrný plat za války byl kolem jednoho tisíce korun. Já jsem se tenkrát zaučoval, tak jsem měl pět korun za týden, druhý rok deset korun. Tenkrát byl učedník mučedník, odnesl tu nejhorší práci a houby za to. Platilo se protektorátními penězi.

Také jsi říkal, že se v továrnách dělalo zatemnění ...

V domácnostech a hlavně ve velkých objektech se začalo dělat zatemnění. To bylo kvůli tomu, aby bombardovací letadla nevěděla, že jsou nad městem. Na začátku války sem létala nějaká letadla, ale nás nikdy nebombardovala, jen létala přes nás. Zatemnění bylo povinné i pro auta, přestože jich tu bylo málo, a pro kola, světla jim nesměla svítit naplno. Dokonce chodily i kontroly. Nám se taky kolikrát stalo, že ta tmavá záclona se odkryla, tak na nás klepali, abychom pořádně zatemnili.

Byla tu nějaká kultura za války?

V kultuře byla zavedena cenzura, nesměly se hrát ryze české písně. Táta tu hrál v orchestru a ty písně museli přejmenovávat. Přesto tady byla spousta kultury, lidi se nechtěli vzdát a dokazovali to právě tímto způsobem.

Byla tu různá opatření, smělo se hrát, jen když bylo dobré zatemnění, Židům byl vstup zakázán a během představení se nesmělo tleskat, protože na frontě padali vojáci. Přesto se v Hořovicích pořádala divadelní představení a koncerty. Museli mít ale všechno schválené od Němců. Ti odvážní kulturní činitelé občas propašovali i nějakou českou písničku. Byla tam taky pořadatelská služba, a když přišel nějaký Žid, tak si nesl aktovku, kterou si přikryl hvězdu. Ti pořadatelé to věděli, ale protože to byli Češi, tak některé pustili. Když se hrála nějaká přejmenovaná česká písnička, tak ti lidé slzeli, protože tleskat se nemohlo.

Zrušili tu Sokola, Junáka a zavedli tu Kuratorium, kam jsme museli povinně chodit na cvičení do Sokolovny. Přímo nás přišli pozvat k nám domů. Mládež se tam snažili hodně poněmčovat. Nejdříve jsme tam chodili, ale pak se už člověk radši vymluvil, tak jsme tam pak ani moc nechodili. Já měl rád fotbal, to víš, nějaké cvičení na bradlech a kotrmelce nebyly pro mě. Byl tady například fotbalový klub či VS Mládenci Hořovice.

Hrálo tu i kino, ale hlavně němé filmy. Ty filmy byly hlavně německé nebo české, kde ale nebylo zviditelněné to češství. V Hořovicích jsme mohli chodit i do divadla, které se hrálo v budově radnice. Hrály se například divadelní hry Zuzana Vojířová, Perly panny Sarafinky či Když je v Římě neděle. Tohle zde pořádal Spolek divadelních ochotníků v Hořovicích. Byl tu i slavný Dechový orchestr J. Vyskočila, který vystupoval v roce 1944 v pražském rozhlase. Já jsem tam tehdy byl s tátou, museli jsme se legitimovat u německé stráže před budovou.

A poslouchal se Londýn. Sousedí se večer sešli, zamklo se. Potom ale přišlo nařízení, že se rádia musejí odevzdat. Oni z nich odebrali cívky, na které se chytaly vlny. Někdo to ovšem zatajil a neodevzdal, tak se rozhlas poslouchal dál. Odbojové tiskoviny tu byly trestné. Taky se stalo, že nám tady spojenecká letadla shazovala protiněmecké letáky. Ty jsme museli okamžitě odevzdat.

Jak to bylo v protektorátu s jídlem?

Hned tu zavedli potravinové lístky, protože jídlo šlo na frontu. Potravinové lístky byly hodně důležité. Byla na nich čísla, 10 jako 10 dkg. Když sis šla pro salám, tak oni ti tam ustříhli ten čtvereček, aby sis už nemohla vyzvednout další. Obchodníci pak museli odevzdávat knihy s těmi čtverečky. Byly také zavedeny tabačky na cigarety a silní kuřáci je dokonce měnili za potravinové lístky.

Na venkově se chovala domácí zvířata. Každý musel nahlásit, kolik chová například slepic a oni ti určili, kolik odevzdáš vajec. Na to přišel i dotazník. A když náš děda zabíjel prase, tak přišla komise odhadnout, kolik váží a podle toho se muselo odevzdat sádlo a kůže. Odevzdávalo se také mléko. Byli tzv. hokynáři, kam se jim to nosilo. To jsi jim ještě musela přinést! Naše babička dokonce musela někdy vejce kupovat, aby jim je mohla odevzdat. Každý tu taky choval kozu na mlíko, tak ráno tu chodil pastýř a vodil je všechny na pastvu.

Všechno bylo pořád řízené těmi lístky. Když jsme na poli měli pšenici, tak jsme ji nesměli semlít. Přesto mělo hodně lidí doma šrotovací stroj. Museli jsme přikrývat okno do sklepa, protože to dělalo rámus. Jinak se však v okolí našli i mlynáři, kteří načerno mouku prodali. Děda pro tu mouku jezdil na kole do Rejkovic do mlejna. Pak nazpátek to kolo vedl, a když jelo auto, tak to vždycky hodil do příkopu a pak to nemohl zvednout.

Taky jsme s maminkou chodili sbírat pšeničné klásky pro slepice a taky na cukrovku, z toho maminka dělala sirup černý jako bota. Taky z toho pekla perník.

Byly tu i nějaké obchody. Tam, kde je dnes pekárna v Pražské ulici, byl Lašťovka, nedaleko Motla s nádobím byl Fabiánek, taky tu byl Jelínek. Fungoval tu i hotel, to byl Lukavský. No a to víš, nějaké závodní nebo školní kuchyně nebyly, chodilo se s obědem. Já jsem chodíval s obědem za tátou do práce.

Jak tu probíhala heydrichiáda?

To tu byly nejhorší razie za té heydrichiády. Dělali domovní prohlídky, a když našli obraz Masaryka nebo československou vlajku, tak ty lidi taky sebrali. Nebo ty letáky, nebo jestli neukrývají partyzány. To tu byla velká razie.

Také byly zakázané kulturní akce, to byl celostátní smutek. To byla určitá část roku, už nevím, jak dlouho, a pak zase mohly být. Ale museli mít povolení od německého úřadu.

Stanné právo, to tu bylo po tom atentátu na Heydricha, a znamenalo, že se nesmělo vycházet po desáté hodině večer. A pokud někdo bude na ulici, tak ho okamžitě zastřelí. Chodily tu hlídky, takže se nikam nechodilo. Stejně nebylo kam, zábavy a divadlo za stanného práva nebyly. Za heydrichiády tady obsadili celou ulici a chodili na prohlídky domů. Zrovna tu v ulici byla svatba. Někteří byli taky slušní, takže když viděli, že je tam svatba, tak zasalutovali a šli.

Šlosarovi našli nějaké zbraně, tak ho sebrali, pak se zjistilo, že to snad nebyly válečné zbraně. A taky v Podluzích táta Abrháma, co jsem s ním dělal, jemu tam našli obraz Masaryka a on jim na to řekl: Já mám Masaryka, ty máš Hitlera. A ten Němec ho prý nechal být.

Také se začalo jezdit vpravo...

Další změny se týkaly i dopravy. Za Hitlera přišlo nařízení, že se bude jezdit vpravo. Ale hned, ne že dali jako dnes nějakou lhůtu. V Hořovicích bylo ale aut málo, měli ho jen někteří lékaři. Víc se to týkalo těch, co jezdili s bryčkou a koňmi. Autobusy tu nebyly, všechny děti z okolních vesnic musely chodit do školy pěšky. Bylo tady ale několik autodopravců, a ti jezdili na dřevoplyn. To znamená, že za autem byl takový velký kotel, kam se házely dřevěné špalíky. Na to jezdila i některá německá auta. No a teď když auto zastavilo, tak šofér vystoupil, měl takový dlouhý pohrabáč a musel přiložit.

Vědělo se, kam posílají Židy?

Tenkrát se o tom moc nepsalo. Moc se nevědělo, kam je odvázejí. Za první republiky tu Židé normálně žili, většinou to byli obchodníci. Tenkrát to nikdo nerozlišoval, jestli je někdo Žid nebo ne. Němci propagovali čistou rasu, oni se za ní považovali, v první řadě se zbavovali cikánů, Židů. Dokonce posílali, když byl klid, německé vojáky z fronty domů, aby se rodilo hodně německých dětí. Byl takový plán, to se nepsalo v novinách, ale nějak se to doslechlo z různých zpráv, že kdyby vyhráli válku, tak by nás z našeho území vystěhovali.

Také byl zavedený nevýhodný kurz čs. koruny vůči marce ...

Abych ti pravdu řekl, tak my jsme byli zvyklí na tu bídu i za první republiky. Hrozně se šetřilo, ono se málo vydělávalo. Ta republika se teprve budovala. A byl na to krátký čas, pak přišel hned Hitler.

Co se týče těch potravin, tak ty lidi co měli malé hospodářství jako my, no byla to hrozná dřina. Maminka ráno nesla nůši za Dražovku, večer domů pro krávu. Člověk tam teď jde a už je utahaný. Takže jsme měli domácí zvířectvo a hladem jsme netrpěli. Těm lidem jako jsme byli my, táta byl zaměstnaný ve fabrice a ještě jsme měli malé hospodářství, se říkalo kovozemědělci.

Němci vysídlili vesnice z Brd, které spadaly pod okres Hořovice...

Tam si hned zařídili střelnici v brdských lesích a ty lidi vystěhovali. Nejdřív je vystěhovali Němci, potom i komunisti, ti vystěhovali i další obce, takže lidi tam byli z toho dost nešťastný. Němci tam hned obsadili tu střelnici i letiště.

Němci nejprve jeli do Jinec, to tam obsadit. Nejdřív totiž obsazovali taková větší města. My jsme byli okresní město, pak se to zrušilo a byli jsme pod Berounem. To víš, lidi nadávali, protože když se vyřizovaly různé věci, tak se muselo jezdit do Berouna. Ostatně jsme tu neměli ani nemocnici, to se muselo jezdit taky do Berouna. Zato tu bylo v roce 1939 nově otevřeno koupaliště.

Před válkou tu nebylo moc německých rodin...

To nebylo, ale pak přišli z toho pohraničí. Přišlo hodně holek ke konci války do výroby. To už Američané bombardovali i pohraničí, tak je dali sem, kde to bylo klidnější. Pak je všechny zavřely do té jídelny, dostaly bílé pásy, jakože jsou Němci.

V Hořovicích založili Hitlerjugend, německou mládež. Chodili tu po městě, učili se pochodovat, měli takové píšťaly a světle hnědé uniformy. Dost si tu dovolovali. Ty kluky, co

chodili do Podluh, tak ty tam kolikrát přepadli a zbili je. My čeští kluci jsme se jim radši vyhýbali. Vznikaly tu různé potyčky a spíš byli bití naši kluci, jich bylo hodně.

Můžeš mi říci něco o konci války, jak to tu probíhalo?

Zlom ve válce nastal u Stalingradu, to víš, jak to tam bylo. Rusům pomohly mrazy, oni na ně byli zvyklí a Němci ne. Tady probíhala dokonce sbírka kožichů, chodili tu po barákách, na vítězné vojsko, jak pořád říkali.

To už tady začala být taková lepší nálada, hlásil to Londýn, který se ale nesměl poslouchat, za to popravovali. My jsme to tady poslouchali, vždycky přišli sousedi a tam říkali, jak to opravdu je. Němci v té době ale začali nejvíce řídit. Už byla válka skoro prohraná a oni nám dávali plakáty, kde bylo všude V – Vítězství. Na náměstí velkým písmem namalovali bílým vápnem taky velké V a pořád se nás tak snažili přesvědčit, že ta válka není prohraná. Čím víc Němci prohrávali, tím větší dělali propagandu.

Ještě před koncem války tu byly nálety, například na Škodovku. Taky jsme viděli, když bombardovací svazy letěly bombardovat Drážďany. Do Německa byli přitom nasazováni naši lidé na práci. Jeden kamarád, co jsem s ním hrál, tak se mu podařilo utéct, ale spousta z nich tam zemřela.

Předtím ještě, tak půl roku, sem lítali hloubkaři. Víš, kdo to byli? To byli američtí stíhači, a představ si, co si oni tenkrát dovolili. Odstřelovali tu německé transporty, aby ochromili německou dopravu. My jsme byli ve fabrice, zahoukal nálet, tak nás vyhnali z továrny pod lesík. Akorát jsme viděli, jak ten letoun už od lesíku střílel, už byly vidět ty patrony, a ta lokomotiva, když jí prostřelil kotel, tak z ní vyšla pára a bylo po ní. Takto zde ochromili železniční dopravu. Ke konci války byly nálety každý den. A kdo jel do práce, hodně jezdili do práce do Plzně, tak se tam nedostali, protože odstřelili lokomotivu. Němci už pak neměli čas ani hlásit nálety, ráno se tu letouny objevily, odstřelily nějaké ty lokomotivy a zase se vracely. Letadlo nalétlo na lokomotivu, nestřílelo, zvedlo se, letělo zpátky nad lesík, aby ten strojevůdce a ty lidi mohli utéct od vlaku a schovat se do příkopu. Některé ale letělo a rovnou střílelo. To se říkalo, že co tam byli ti českoslovenští letci, tak ti dávali avízo a když tam byl černoš, tak ten jí bral rovnou. Většinou bral jen tu lokomotivu a zblízka, taky se stalo, že strojevůdce neutekl, tak si pamatuju, že tu byl taky jeden v okolí, kterému prostřelili nohy. Tady na té trati jich odstřelili strašně moc. To už potom vlaky vůbec nejezdily a Německo muselo prohrát za každou cenu. Taky odstřelili lokomotivu u továrny, kde pracoval táta, a to jsme měli strach, protože tam měl zrovna okno do kanceláře.

Když se fronta přibližovala k nám, tak Němci tu taky udělali povinný nábor kluků nad patnáct let, kteří museli do Německa jet kopat zákopy, které by zpomalily ruská vojska. Jeden můj kamarád se odtamtud nevrátil. Já jsem se tomu vyhnul, protože mi bylo teprve čtrnáct.

Ted' se taky blížila ta revoluce. O naší republice se už předem dohodli, že budeme pod Ruskem. Když začalo povstání v Praze, tak Rusové tu ještě nebyli. Neví se, jestli to bylo dobře, že povstání vypuklo dříve, jestli se nemělo čekat na Rusy. Nejprve naši vojáci i civilisti obsadili rozhlas, aby mohli hlásit, co se děje. To bylo tak zajímavé, když pak hlásili: Voláme české četnictvo, české bojovníky, aby přišli osvobodit rozhlas.

My jsme pořád stáli na náměstí, ještě se nám mohlo něco stát, protože se tam pořád něco dělo. Objevili se tu nějací dobrovolníci, přijela tam tři nákladní auta a jeli pomáhat Praze. To byl ten Janeček, Šlosar a jeden z Tíhavy. A tihle tři tam taky padli. V Praze se stavěly barikády, aby Němci nemohli jezdit s tanky.

A ted' najednou večer se tu objevili Vlasovci. My jsme ještě nevěděli, kdo to je, jen že to jsou Rusové. Na konci války šli proti Němcům. Objevili se tu v Hořovicích ještě před Rusy, osvobodili to tady. Třeba v učitelském ústavu, v Sokolovně nebo na zámku tady bylo hodně Němců. A ti se jim tu vzdali bez boje. Nějaké přestřelky tu byly, ale žádné tvrdé boje. Němci, co tu byli, tak utíkali i naší ulicí a chtěli se schovat. Všude brali za kliky, my jsme byli zamčený, tak utíkali do Dražovky. Ti, kteří se vzdali Vlasovcům, tak je zajali, někteří utekli do lesů a chtěli utéct na Plzeň, protože se báli Rusů. Rusové je popravovali okamžitě, kdežto Američané k nim byli shovívavější. Taky jsme stáli na náměstí a ted' jel německý jeep. My jsme mysleli, že jsou to Vlasovci a oni to byli Němci, tak těm se podařilo ujet směrem na Plzeň.

Když už byli Rusové v Praze, tak ti Vlasovci zase odtáhli kolem naší louky, to jsme tam zrovna s dědou stáli, do Jinec. Předtím byli teda ještě v Praze, tady už to bylo od Němců vyčištěný. A ted' nevěděli, co je čeká. Měli ještě spoustu potravin a zbraní, to všechno ukořistili Němcům. A ted' sem přijeli Rusové. Tady už Rusové neměli velkou práci, obsadili to tu. Někteří tu i padli, ale ty zastřelili ruští důstojníci, protože tu někteří z nich začali lézt za holkama, krást a ti důstojníci tu chtěli mít pořádek, aby je lidé měli rádi. K nám si dali do stodoly náklad'ák, a protože nestačily ubytovací prostory, tak dávali i Rusy k nám po barákách. Tady u nás jeden seděl, každý měl i vlastního šoféra – to byl Vasilijev. Tady spravoval auto, já jsem mu tam pomáhal a pak jsem mu tam uskřípl ruku, tak mi vynadal.

Taky jeli okamžitě pro ty Vlasovce. Nedali jim najíst, odzbrojili je. My jsme s dědou stáli na vršku u Dražovky a viděli jsme průvody Vlasovců, které Rusové hlídali samopaly. Vlasovci byli bosí, hladoví, byl to dost ošklivý pohled. Děda mě poslal koupit chleba, ten

jsme jim tam pak hodili a to bylo, jako když to hodíš tygrům. Ti dva skočili do lesa, rvali se o něj. No a ty teda odvezli, Vlasova v Rusku popravili, vyšší důstojníky taky a ty vojáky se říkalo, že odvezli na Sibiř.

No a teď tady byly pořád zmatky, ještě pořád tu ojedinele běhali Němci v těch lesích. U Plzně byla tzv. demarkační čára a za tu Američané nemohli, přestože by tady byli dříve než Rusové. Akorát sem přijely tři americké jeepy. Přijeli se podívat do Hořovic na náměstí, jak to vypadá. Tady bylo plné náměstí lidu, a oni začali rozhazovat žvýkačky, cigarety a zase odjeli.

Někteří lidi se za války dali k Němcům, asi si mysleli, že když Hitler vyhraje, tak se budou mít dobře. Některé lidi se hned k Němcům hlásili, to bych si ale netroufl je jmenovat, těm říkali kolaboranti. Pár jich tu v Hořovicích bylo, byla tu například jedna hodně chudá rodina, která si chodila k Němcům do vojenské kuchyně pro jídlo, a oni jim ho dávali. No a ty teď všechny shromáždili. U dnešní drogerie byly vykopané hluboké jámy, aby ti Němci nemohli tady ke konci války jezdit. A oni je pak nutili to tam odklízet a přitom je naši třískali. Tam hodně zkusili, byl tam třeba Holub, Šívr, Wabra. Když omdleli, tak je polévali kýblem s vodou. Pak jel okolo ruský důstojník a zakázal jim to. Já jsem neměl tyhle lidi rád, oni celou válku nebojovali, najednou se zmocnili zbraní a těmhle Němcům a kolaborantům se mstili. Ti to odnesli za Hitlera. Byla to špatná doba, někde naši Němce postříleli, místo toho, aby je poklidně naložili a odvezli. Tady se nic takového nestalo, akorát tu lidi řezali kolaboranty při tom odklizení protitankového zátarasu.

Ke konci války sem dali z pohraničí nějaké Němky, které začaly pracovat v továrnách, taky v naší továrně, protože tu potřebovali lidi do výroby. Taky se tam ty Němky měly špatně, tak jim náš děda nosil chleba a komunisti ho za to potom na chvíli vyhodili z práce. Potom je po válce odsunuli. Jedna Němka pak psala dědovi, jak to u nich vypadá. Rozbombardovaný baráky bez střech, neměli tam co jíst.

Taky se vraceli lidé z koncentráků. Tři lidi z Hořovic, které vím, se vrátili: paní Prokopová (za svobodna Roubíčková), pan Vácha z naší ulice a taky Moutelík.

Na dnešním autobusovém nádraží byli polohasiči - Feuerschutzpolizei, ti tu byli proto, aby když budou padat bomby, aby hasili ty požáry. Ale byli to Češi a okamžitě o revoluci to otočili a šli s našima bránit tu Prahu. Ještě tam pak napiš, že vlastní muziku měli právě tihle hasiči, ta se potom odstěhovala do Prahy a dnes je to slavná Hudba Hradní stráže a Policie České republiky.

V Hořovicích pak lidi začali pomáhat té revoluci. Na nádraží padl Karel Pravda, protože tam jel nějaký velký transport SS-áků. Oni tam na ně čekali, ti od těch hasičů, že je

zajmou, ale přijel velký transport. Ještě jich tam postříleli víc. Na nádraží je dodnes pamětní deska. Ono se mluvilo hlavně o Pravdovi, protože ten je tu na hřbitově pohřben. Pak ti tam ukážu i ty ruské vojáky.

No a pak bylo těch několik dní, pořád takové vzrušení, na náměstí. Už před tou revolucí se strhávaly německé nápisy, ale dával se pozor, ty Němci tu byli poschovávaní. Taky pak zajali K. H. Franka, ten toho měl na svědomí hodně, toho poznali v Rokycanech a okamžitě popravili na Pankráci. Zřejmě jel z Prahy do těch Rokycan, tak musel jet přes Hořovice nebo přes Cerhovice. Taky se tu rozšířila taková fáma, ale takových tu bylo hodně. To už to tady vyčistili Vlasovci, když se rozšířila zpráva, že od Praskoles jedou SS-áci. Tak jsme zase utíkali domů.

Hlavní bylo, že rozhlas už byl český a pořád se hlásilo. Ti od Feuerschutzpoizei jeli všichni na Prahu a taková perlička je, že k nim přistoupili civilisti a jeden z těch hasičů, toho pamatuju, to byl Hrdlička, mladý kluk z naší ulice, sundal prsten a říkal, ať to dají jeho mámě.

Ti Němci měli ke konci války taková letadla, turbíny se to jmenovalo, hrozně rychlé. Jenže když zatáčely, tak dělaly velký okruh a ti od Feuerschutzpolizei někde ukořistili malé dělo a než dojeli do Prahy, tak jednu tu turbínu někde sestřelili. Ti udělali nejvíce práce tím, že jeli na tu Prahu, tady v Hořovicích ani nic nedělali, protože okamžitě jeli na pomoc Praze. Nejvíce se bojovalo u toho rozhlasu, protože Němci chtěli pořád hlásit, že vyhrávají. A naši chtěli taky hlásit. Teď si nemůžu vzpomenout, jak se ten český hlasatel jmenoval. To bylo zajímavé, když se hlásilo česky. Předtím se nejdříve hlásilo německy, pak až česky. Předtím každou hodinu Němci hlásili: Auf unsere Gebiet ist kein fremde Kampfbund – Nad naším územím se nenachází žádný bombardovací svaz. A hned jak to odhlásili, tak už tady byli.

Taky se tu objevili důstojníci čs. armády. Předtím jich hodně uteklo, ale ti kteří tu zůstali, tak samozřejmě nemohli nosit uniformy, ty měli schované. O té revoluci je oblékli. Na té výstavě, jak jsme byli, byla i ta jména, já si je teď nepamatuju, ti tu také organizovali tu revoluci. Byl tu ten Ermantraut a další, kteří to tu zorganizovali, protože to tu bylo nejdřív takové jednotlivé. Ale nemůže si přece každý támhle někde střílet. Také tu byli takoví, třeba v naší ulici dole U Čápa, že se zmocnili kulometu a začali střílet bez organizace, snad pro zábavu. Ale Ermantraut tu měl velkou zásluhu na tom, že tu revoluce proběhla organizovaně.